

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

BERG

ON

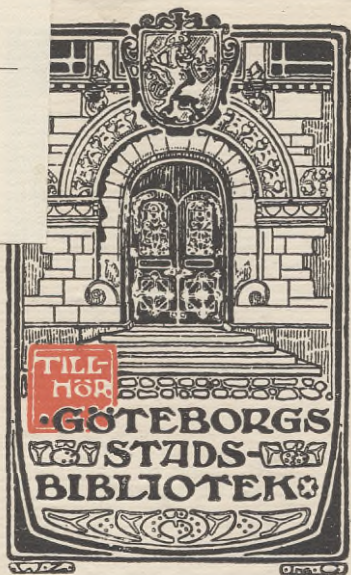
SON

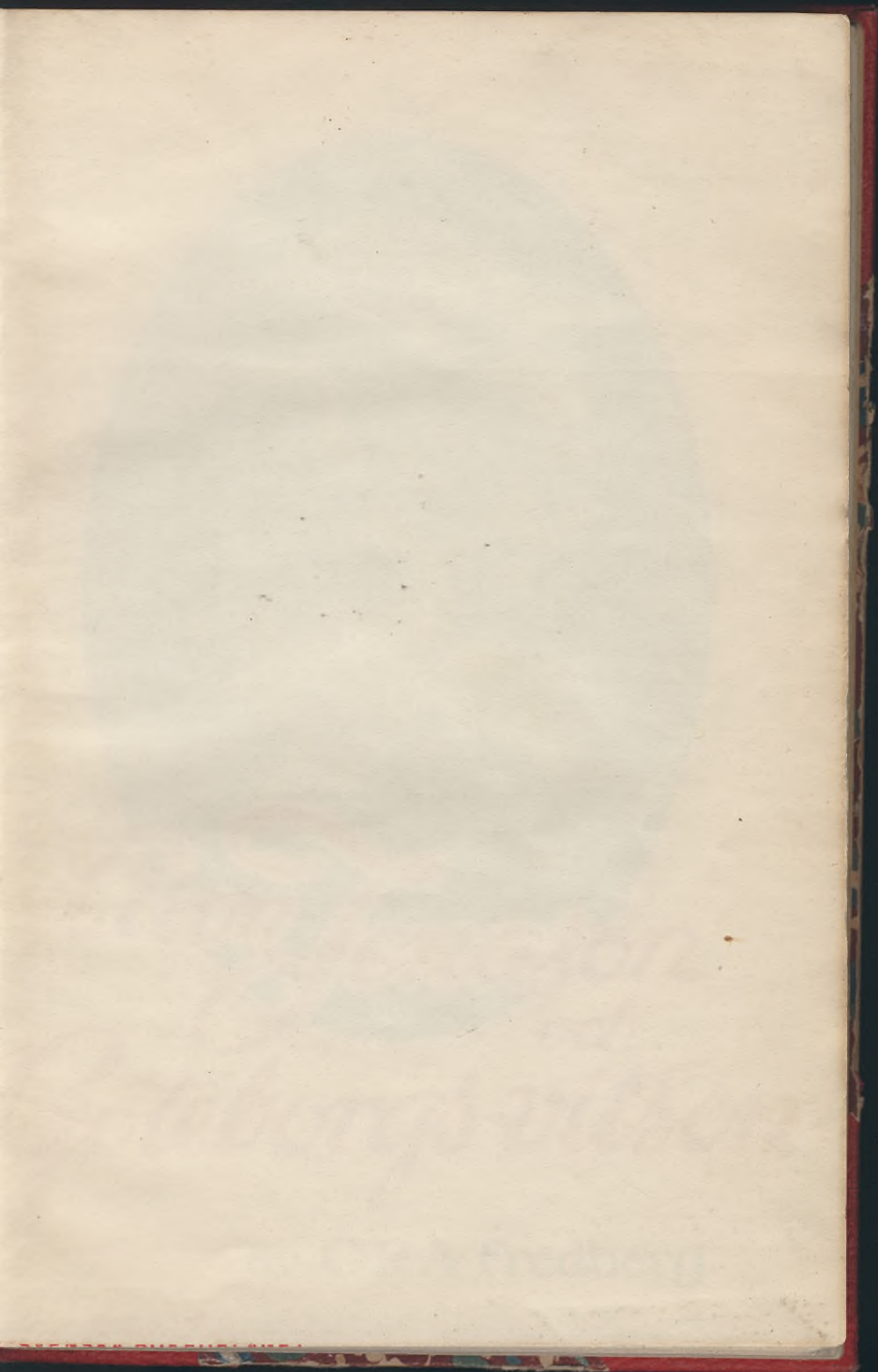

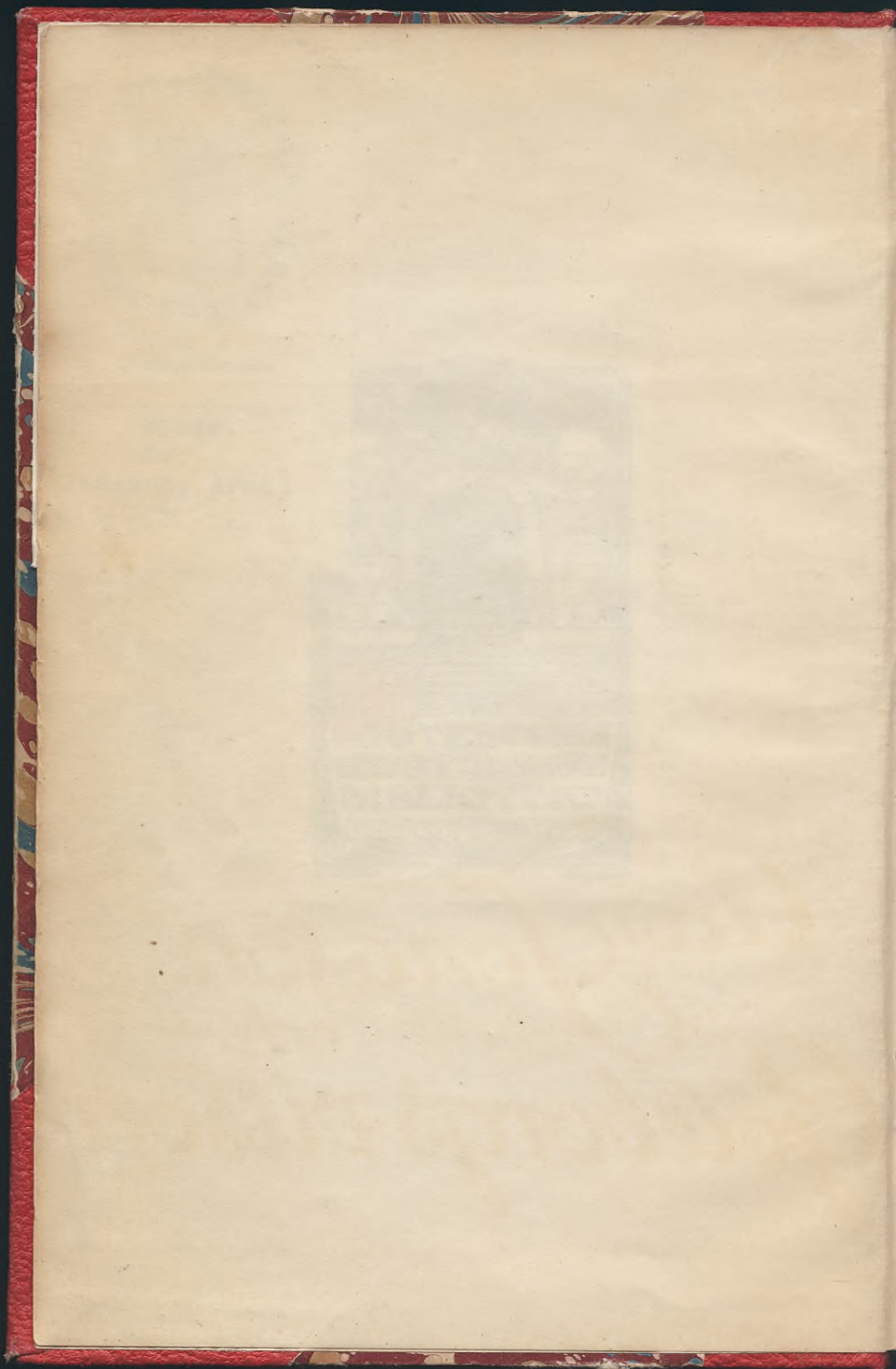

Allmänna Sektionen

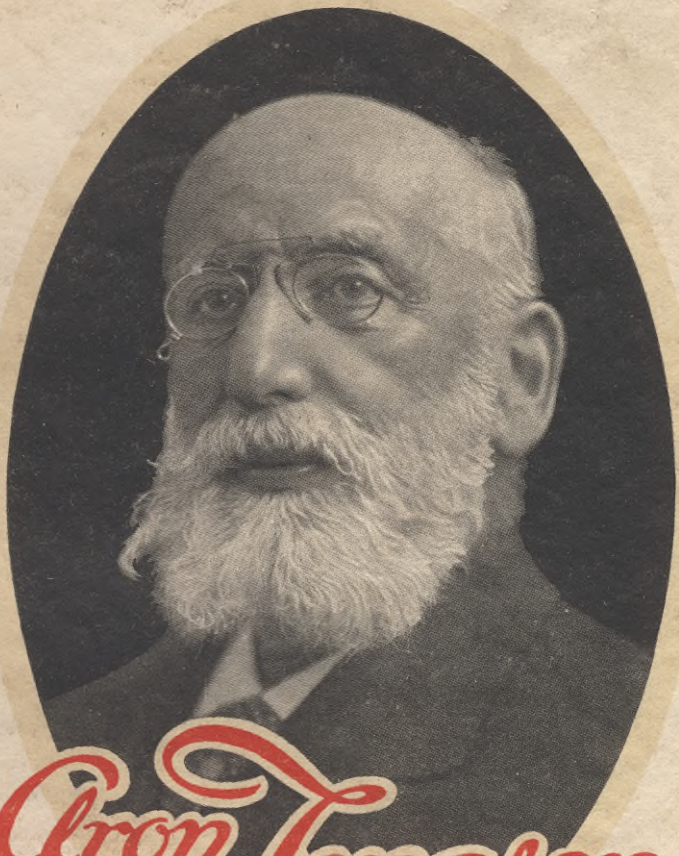
Biogr.
Sv.
[Jonason, Aron]

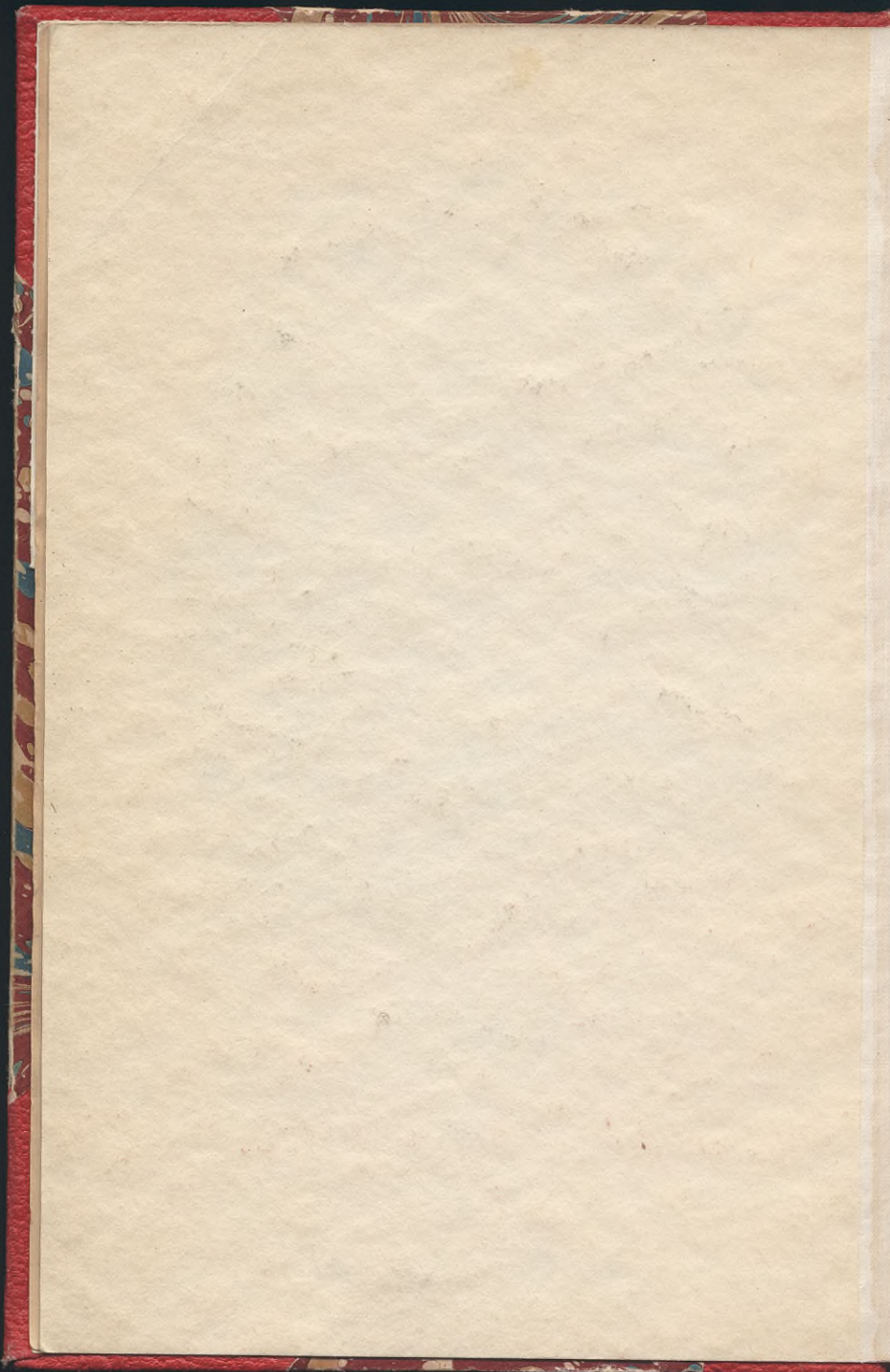

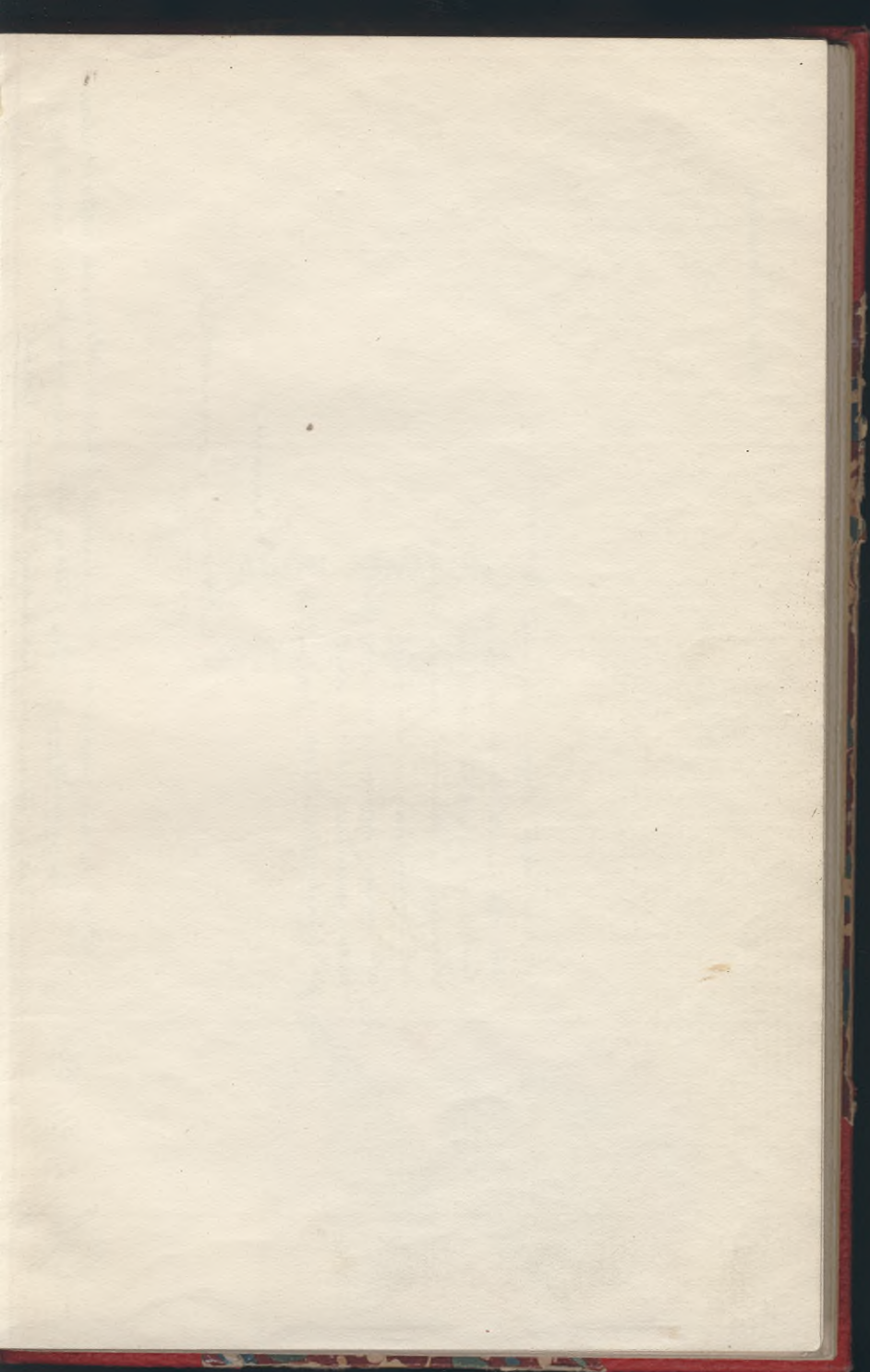
2 dra uppl.

Aron Jonason
och
Göteborgs-vitsen

av C·R·A·Fredberg

(Ur en väns minnesbok.)

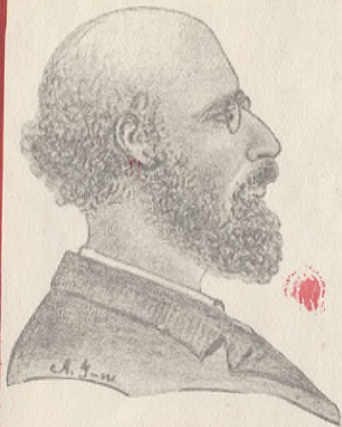
Se här mitt namn och mitt porträtt . . .
Det var ju så, du vore ha set?
Fast nog jag vet en bättre sätt
På att på den Kammrat fryda bladet.
Det "tekniska" är isel trist,
Fåll därför skonsam dom om sattet . . .
Men föremålet - det är vinst -
På håret liknar dock porträttet.

Vännen
Aron Jonsson.

Gby s. 311 86.

Obs. Det röda papperet har en dubbel betydelse. Dels den, som representerar
en översättning af A. J. -n; dels som gifva anvisning på en enkelt sätt,
att på ett mindre fördelaktigt utseende täckt.

(Ur en väns minnesbok.)

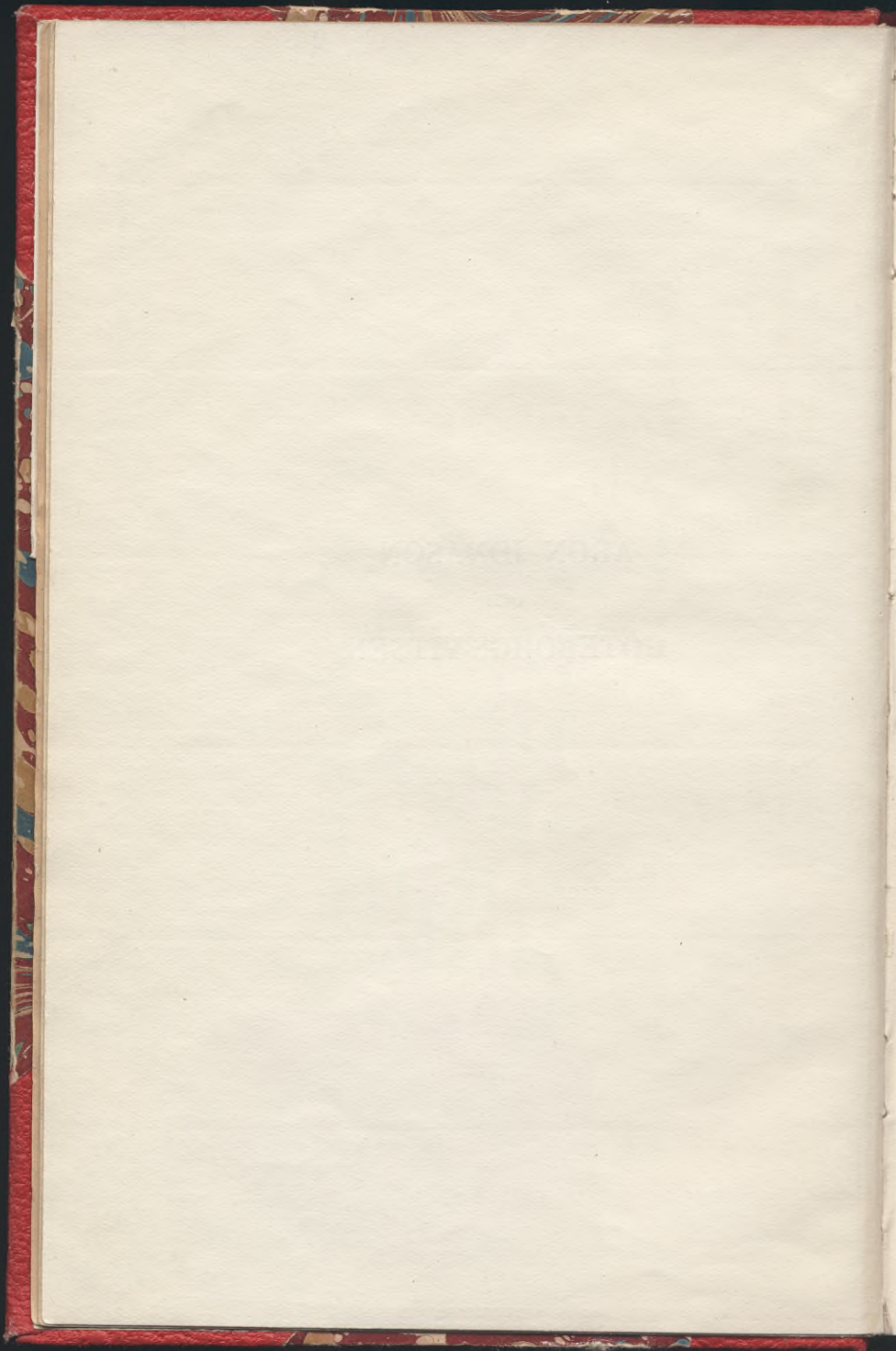
Se här mitt namn och mitt porträtt . . .
Det var ju så, du ville ha det?
Fast nog jag vet en bättre sätt
På att se Kunnat pryda bladet.
Det "teckeniska" är isel trist,
Fåll därför skonsam dom om sättet . . .
men förväret - det är rinst -
på håret liknar dock porträttet.

Vännen
Arvid Jonsson.

Gby s. 311 86.

Obs. Det röda papperet har en dubbel betydelse. Dels den, som representerar
en översättning af A. J. n.; dels en gifva anvisning på ett enkelt sätt,
att ja ett mindre fördrökt utseende täckt.

ARON JONASON
OCH
GÖTEBORGS-VITSEN

ARON JONASON
OCH
GÖTEBORGS-VITSEN

SKISSER OCH AXPLOCKNINGAR FRÅN
HUMORNS OCH KVICKHETENS FÄLT

AV

C. R. A. FREDBERG

JÄMTE FÖRORD

AV

AXEL ENGDAHL

STOCKHOLM
SVENSKA BOKFÖRLAGET

STOCKHOLM
KUNGL. HOFBOKTRYCKERIET
IDUNS TRYCKERI-AKTIEBOLAG
1915

FÖRORD.

Ett förord till boken om Aron jag bragt,
(»för ord-ningens skuld», skulle Aron ha sagt!)
fast knappast för boken det ordet påkallas,
ty, likasom Aron, ändå blir den allas!

Vid läsning om Aron, det blir ej så lätt,
att framkalla mer än ett välgjort porträtt
av skämtarens bild, där hans gnista vi sakna,
som höll så förunderligt sinnena vakna . . .

Jag ser honom än, där han stod som en tolk
för lekande löje bland jublande folk;
då var det en fäst av hans humor att röras . . .
Ja, Aron var till för att synas och höras!

Det sprakade jämt, så i solsken som slask,
och »tändstickor» hade han »som i en ask»,
och »plånet» fick näring av hjärta och hjärna —
ja, sådan var Aron, vår lysande stjärna!

*Vem kunde som han åt pokalen ge glans,
åt fästen dess prägel av livslust och sans,
vem kunde vid aningars vind ifrån Charon
en tydande tanke bevinga, som Aron!*

*Så spridde han glädje i vinklar och vrår,
så lockade han ur vårt öga en tår
med humor, som föddes i huvud och hjärta,
men mister sin glans under boktryckets svärta!*

*Men i dessa rader, författar'n oss skänkt,
att framkalla minnet av Aron, han tänkt,
och att vid det minnet skall lysa en gnista
av skämtarens humor, när typerna brista!*

AXEL ENGDAHL.

Arons ungdomsår.

En kulen vinterdag i slutet av det nyss tilländagångna året lade en av Sverges namnkunnigaste skämtare sitt vita huvud för alltid till vila och hans livliga ande fick följa den gode Bal Hamoves, israeliternas dödsängel, in i det evigas land.

När budskapet härom gick ut över landet, väckte det sorg och förstämning i de vidaste kretsar.

Ty Aron Jonason var vittbekant och — vitsbekant. För tusende sinom tusende hade han framstått som den eviga ungdomens, det glada skämtets, ordlekens och det spirituella vettets specielle representant. Och mänskorna, som älska livets solsidor, där skämtarna som bekant hälst hålla till, hade i ett halvt sekel under

goda löjen snappat upp de fyrverkeriartade lustigheterna och kvickheterna från den Jonasonska arsenalen i rikets andra stad.

Djupast kändes emellertid hans bortgång i Göteborg, Aron Jonasons födelsestad. Ty där hade han verkat hela sitt långa liv, där var han känd av hög och låg, där var han i många år en förgrundsfigur i samhällslivet.

Han var också en verklig inkarnation av det gamla goda Göteborg. Det traditionella göteborgska skämtlynnnet från Wadmans och Philipsons dagar bar han alldeles förträffligt upp som humoristisk talare och ordensskald, han var glad och god, som människan ju bör vara, och tack vare dessa egenskaper blev han omåttligt populär.

Som skämtare var han helt enkelt oförliknelig, ja man kan säga att ytterst få i det hänseendet nått samma berömmelse som Jonason, åtminstone inte sedan Fahlcrantz', den kvicke biskopens, dagar. Och det, att skämtet, humorn och satiren i de senaste årtiondena tagit andra former, älska andra uttrycksmedel, minskar ingalunda hans berömmelse.

Det är utvecklingens lag, gällande för denna

art av kultur och mänsklig lynnesriktning som för allt annat.

Med detta skämtlynne, som ehuru ytterligt älskvärt till hela sitt väsen dock kunde få en smak av attiskt salt ibland, bidrog han i ett halvt sekel till att skingra den beryktade göteborgska tråkighetens dimmor. Med det lyste han upp tillvaron i den idoga västkuststaden — staden som under hans ögon blivit storstad, vars skiftande företeelser hans flitiga penna ofta skildrat — staden i vars kaleidoskop från gamla dagar han lagt in en och annan karaktäristisk bit.

För denna Aron Jonasons förnämsta egenskap undanskymdes ofta hans andra mera reella livsuppgifter. Men det var orätt. Jonason var icke bara skämtare och ordlekare, han var även en samvetsgrann och plikttrogen journalist, skriftställare på skilda områden och, i senare skedet av sitt liv, en framstående utövare av fotografiyrket, vilket genom hans atelier ofta fick för Göteborgs vidkommande nya väckelser.

Denne riksbekante och på sitt sätt märklige man var född i Göteborg --- denna avundsvärda

stad, vilken enligt Engströms, Strixredaktörens, av Jonason tydligen påverkade uppfattning — *ligger vid den Wijk, där Jonas-ån och Dicks-ån mynna ut.*

RSLO

Göteborgs-vitsens hemort.

Denna stad, som Aron älskade så högt och om vilken han själv kvad en gång:

Den stad, där jag är född
Och icke utan möda
Allt intill denna dag
Förskaffat mig min föda,
Där som jag trives bäst
I denna världen snöda
Och där jag hoppas att
Få leva till min dö'da' —

denna stad såg i Arons barndomsår åtskilligt annorlunda ut än nu.

Den kunde mer förliknas vid en småstad än en storstad och den var överdådigt pittoresk med sina branta bryggor över kanalerna, sin Brunnsark omgiven av sävligt rinnande vat-

ten, sin slusskvarn och sitt stora torg, där månglare och fruktförsäljerskor skötte kommersen med liv och lust.

Vallarna, som omgävo staden, voro visserligen raserade, men i Östra Hamngatans fond fanns ännu den gamla Kungsporten, ett härligt byggnadsverk, som skymde utsikten åt de gamla landerierna i söder.

City eller staden mellan broarna var då som nu själva centrum för affärslivet och genomkorsades av flera gator, vilka efter de stora vådeldarna i slutet av 1700- och början av 1800-talet fått en mera modern struktur med stenhus i två à tre våningar.

Vid en av de äldsta och för övrigt mera karaktäristiska av dessa gator, Holländaregatan — vilket uttrycksfulla stadshistoriska namn, jag vet inte av hvad skäl, utbytts mot det mera förnäma namnet Drottninggatan — föddes Aron Jonason.

Huset, beläget i hörnet av Fredsgatan och nyss nämnda gata, var litet och anspråkslöst, men spelade i många årtionden en betydande roll i den handel, som härifrån bedrevs med de närliggande landskapens bondbefolkning.

I andra våningen funnos bostadslägenheter, och i undra botten låg handelsboden, en sådan där hederlig gammal hökarbod med en på gatan utspringande hög trappa.

Före järnvägarnas och ångbåtarnes tid hade den sin mest lysande period, men ännu så sent som i slutet af förra seklet visste gamla Vernamo — så benämndes handelsboden — bevara en viss kundkrets bland äldre göteborgare och bönder.

Egendomen omfattade en stor gård, och här ställde bönderna, när de på höstarna och vårarna kommo körande till staden i långa rader, in sina skjutsar, vilka i allmänhet voro lastade med lantmannaprodukter. Och så börjades kommersen.

En stadsresa varade för det mesta en vecka, med ett par tre dygns uppehåll i staden, och sedan lantmännens produkter bytt ägare, lastades kärrorna med de godsaker, Vernamo hade att bjuda på: kaffe, socker, risgryn o. s. v. Och eftersom lantmännen inte gärna företogo mer än ett par, tre stadsresor årligen, pålassades rätt ansenliga förråd.

I detta Vernamo — vilket, lustigt nog, en

gång fick motivera Aron Jonasons inval i det livaktiga göteborgssällskapet Smålands gille — föddes, som sagt, vår Aron den 28 november 1838. Han tillhörde en gammal judisk göteborgsfamilj, som inkommit hit med en vid synagogan tjänstgörande rabbin. Och Arons far, urfabrikören L. M. Jonason, var en i staden mycket bekant man.

Det var en av de gamla äkta judiska familjerna, vilka efter vad en Arons ungdomsvän berättat, ännu bevarade och tillämpade de goda sederna och bruken ända från *owaus owauseinu*, fädernas fäder — ej blott de yttre, angående mat och dryck, bohagsting och dylikt, utan ock de inre: arbete, inbördes ömhet, fridsamhet och förnöjsamhet.

Det var dessutom ett hem, där kärleken till allt skönt och ädelt stod i rik blomstring och där särskilt sång och tonlek ofta ljödo till långt in på natten.

Ej minst var detta älskvärda hem en samlingsplats för de sceniska och musikaliska artister, från de världsberömda stjärnorna till landsortsartisterna af fjärde rangen, vilka, längre eller kortare tid, gästade Göteborg ända från medlet av

1830-talet tills i början av 1870-talet, då den gode familjefadern gick till vila i Abrahams sköte.

De voro också lätt räknade, vilka på den tiden i rikets andra stad icke kände urfabrikören Jonason, den gamle originelle hedersmannen, flitig som en myra, glad som en lärka, full av välvilja och skålmaktighet. Att vara litet *meschugge* för rolighets skull, det är att vara kloker, tyckte han, och hans maka, född Merla Simon, var hjärtligheten och fryntligheten själv.

I detta goda och glada hem uppväxte Aron jämte tvänne systrar, av vilka den ena — munvig och sprudlande kvick som brodern — blef gift med konditorn och restauratören G. Lovén, känd på sin tid som innehavare av Trädgårdsföreningens restaurant och ett café vid Östra Hamngatan i Göteborg samt gamla Alphyddan i Marstrand.

Aron var en pigg och vaken pojke och som hans håg stod åt ingenjörsvetenskaperna, sattes han i Chalmers' tekniska skola i födelsestaden.

När han väl slutat sin kurs där och skulle ut att söka sig plats på ingenjörspanan, bröt emellertid året 1857 en svår handelskris ut,

vilken bragte flera industriella företag i läger-
vall. Utsikterna på den industriella banan
blevo alltså stängda för Aron, som emellertid
inte kastade yxan i sjön för det, utan antog
en blygsam plats på ett handelskontor.

327

På journalistbanan.

I ett par års tid fortsatte Aron på den merkantila banan, men det vore synd att påstå att mödorna vid pulpeter och i lagerrum tilltalade honom i någon högre grad.

Förmodligen tyckte han att pennan lämpade sig bättre för ideella syften och som författarskap på vers och prosa låg bättre för honom än siffror och handelskorrespondens, ägnade han sig, när han hade någon ledig stund, med förkärlek åt detsamma. Och som han redan då var känd som ett livligt och kvickt ingenium, togo den tidens tidningar gärna emot hans småbitar.

Förresten voro dessa tidningar inte så många, i Göteborg endast en av betydighet — en men ett lejon. Det var Göteborgs Handels- och

Sjöfartstidning. En annan, fast i mycket mindre skala, var Tomtebissen, vilken redigerades av ingen mindre än Viktor Rydberg och Aron Jonasons kusin och själsfrände Jonas Philipson, bokhandelsbiträde hos David Bonnier i Göteborg och kvick och skrivkunnig karl för resten.

Mellan denna och det kvicka skämtbladet Kapten Puff i Stockholm delade Aron företrädesvis sina gracer; han ritade till och med Tomtebissens vignett, vilket inte var så galet gjort vid aderton års ålder.

Detta var den första uppräningen på Arons publicistiska bana. Fortsättningen sammanfaller med en ny daglig tidnings uppkomst i Göteborg.

Staden hade, som nyss antytts, endast en större tidning, men som denna utkom om kvällarne hade behovet av en morgontidning gjort sig allt starkare gällande. Man tyckte för övrigt att Handelstidningen, som börjat anlägga vissa självhärskarlater, kunde ha gott av litet konkurrens och det ena med det andra ledde till att en ny tidning, Göteborgs-Posten, uppsattes i december 1859.

Grundläggare och teknisk och ekonomisk

ledare blev bokhandlaren i Göteborg David Felix Bonnier, den yngste av tre danskfödda bröder, vilka alla tre, som bekant, ägnade sig åt bokhandelsfacket. Denne Bonnier var allmänt känd i Göteborg för sitt briljanta huvud och sin oerhörda arbetsförmåga och skulle någon kunna göra't, när det gällde den nya tidningen, var det han. Däröfver rådde icke mer än en mening.

En av de män, som omgävo den nye tidningsgrundaren från begynnelsen, har också på ett högst förträffligt sätt karakteriserat honom. Det var en ganska märklig man, denne Bonnier, säger han. »Under en iskall yta dolde han ganska starka lidelser, bakom ett strävt och svårtillgängligt lynne ett ömt och medlidsamt hjärta.»

»Han var en mycket beläst man, därhos utrustad med den segaste energi och den skarpare affärsblick -- nå, han hette inte Bonnier för ro skull heller! Men han hade dessutom en annan egenskap. Sedan flera årtionden har den som skriver detta varit i tillfälle att på allra närmaste håll skåda ganska mycket av vår publicitet, och — för att travestera Verm-

ländigarnas Löpar-Nisse — många tidningar haver jag genomvandrat och många redaktörs-potentater haver jag skådat, men så stup innerligt anfäkt' mej jag sett D. F. Bonniers like som ledare av ett tidningsföretag! Det skulle då varit Rudolf Wall, men han hade, då Dagens Nyheter såg ljuset i Stockholm, dock Göteborgsposten såsom ett redan sexårigt föredöme av en pikant, omväxlande och med många nyheter försedd morgontidning.»

För den nya tidningen fanns redan ett tryckeri redo. Detta, det Norbergiska, hade gamla anor i Göteborg och ansågs en tid för att vara stadens förnämsta.

Om jag inte missminner mig fanns det redan i mitten av 1700-talet och ägdes av boktryckaren Immanuel Smitt, vilken från 1765 utgav tidningen Göteborgska nyheter, och för resten var grundläggare av en boktryckaredynasti i Göteborg. Sitt största anseende fick tryckeriet emellertid genom Samuel Norberg, som genom gifte med Smitts dotter kommit i besittning av detsamma.

I Aron Jonasons ungdomsår var tryckeriet beläget i ett långsträckt envåningshus i hörnet

av Torggatan och S:t Eriks torg, och omgivningen var just inte den trevligaste. Mittför höjde sig det pittoreska Kvarnberget med sina småhus och hagar och de obligatoriska svinstiorna; längre bort, på gamla cellfängelsets plats, skröpade de sista resterna av den raserade S:t Eriksbastionen.

I det anspråkslösa huset gnodde gubben Norbergs konstförvanter i svett och möda vid kaster och antediluvianska handpressar och där sågo den tidens mest bekanta skillingstryck, Lasse-Maja, Ulspegel, Jöns Lundsbracka, Den tillförlitliga drömboken, Visor tryckta i år m. m., dagens ljus.

Norbergs förnämsta tryckalster var emeller tid den ovannämnda Göteborgska Nyheter — en liten tidningslapp på ett halvark i oktav, som utkom varje lördags morgon. Det var en liten underlig tingest, en parodi på tidning, om man ser den genom nutida synglas, och dess innehåll utgjordes förnämligast av kungörelser, predikoturer, annonser och småberättelser. Artiklar i dagsfrågorna och notiser om dagshändelserna voro de små spalterna fullkomligt främmande. Förmodligen hade tidningens publik ej heller

några större anspråk, ty bladets allmänt antagna öknamn — Kökstidningen — antydde ju var det mest lästes.

Detta gamla tryckeri inköptes av David Bonnier i mitten av 1850-talet och undergick samtidigt en fullständig modernisering. Och den 3 debember 1859 trycktes på dess pressar det första numret av Göteborgsposten.

Det sades, har Aron Jonason själv berättat, att Bonniers tidning grundades medels subsidier från några samhällsmedlemmars sida, därför att dessa icke harmonierade med Handelstidningen, utan önskade ett eget organ för sina åsikter. Så var emellertid inte fallet. Tidningens ekonomi bars helt och hållet av utgivaren personligen. Och den politiska ståndpunkt bladet intog, moderat-liberal med en dragning åt höger, var ett uttryck för utgivarens åskådningar. Som dessa överensstämde med de göteborgska börsmatadorernas åsikter, blev den nya tidningen alltså deras språkrör.

Den stridslystne Handelstidningschefen, S. A. Hedlund, hade för övrigt vid denna tidpunkt uppträtt särdeles aggressivt mot börsens pelare, men Göteborgsposten ställde sig av fullaste

övertygelse på deras sida och därav grundades den polemiska hållning, tidningen allt ifrån början kom att intaga gent emot den äldre kollegan.

Tidningen, till en början halvveckotidning, tog genast fart, tack vare sin ovanliga uppställning med särskilda, i ögonen fallande rubriker och andra typografiska anordningar, kort sagt en modern uppställning, för vilken Bonnier med rätta kan betecknas som banbrytaren. Det viktigaste var emellertid att Bonnier från början vetat att med sig förena framstående litterära krafter, vilka utom den fasta redaktionen bestodo av så kända personligheter som O. P. Sturzen-Becker (Orvar Odd), Eva Brag, F. T. Blomstrand, den bekante lektorn, Oscar Svahn, docent och sedermera känd som författare till »Våra överliggare» och »Våra översittare», amanuensen C. F. Hellman, den genialiske målaren och skriftställaren Wilhelm Wohlfart och kulturskildraren Johannes Sundblad.

Huvudredaktör var Karl Lidberg och dennes närmaste män Axel Krook och Robert Runqvist.

Tidningens framgångar eggade Bonnier att

taga steget fullt ut och göra tidningen daglig. Därtill krävdes emellertid ökade redaktionskrafter och framför allt en person, som kunde ställas i spetsen för lokalavdelningen. Och att till den befattningen krävdes en äkta göteborgspojke, en som var praktisk och rapp i vändningarna, förstod han även.

Valet föll på Aron Jonason.

Huru det gick till har Aron själv berättat om. En dag fick han mottaga en skriftlig anmodan att göra Bonnier ett besök i boklådan, vilken då var belägen i hörnet av Södra och Västra Hamngatorna. Jag infann mig, berättade han, utan en aning om vad frågan gällde och min överraskning blev stor, när jag fick erbjudande att inträda i den nya dagliga tidningens redaktion.

»Selbstverständlich, som tysken säger, gjorde jag mina invändningar, framhållande bristen på nödiga förutsättningar och dylikt, men Bonnier hade fått klart för sig, att han för lokalavdelningen behövde en ung inföding och att jag vore den, som motsvarade vad han tänkt sig.»

Aron begärde några dagars betänketid. Det gällde ju en hel omkastning av hans framtids-

planer, men å andra sidan låg hans håg åt det litterära hållet och för övrigt var anbudet i ekonomiskt hänseende mycket lockande. Allt som allt: när betänketiden gick ut, slog han till och kom således in på en bana, vilken han själv betecknat som övervägande angenäm.

Arons debut.

I och med Göteborgspostens omläggning till daglig tidning var det nödvändigt anskaffa ett större och bättre utrustat tryckeri. Det gjorde Bonnier. Och det nya tryckeriet förlades till den gamla Röhsska fastigheten — fordom Sahlgrens och Björnbergs — vid Smedjegatan.

Här började Aron sin tidningsmannabana.

Redaktionsbyrån var mycket anspråkslös: en liten lägenhet om två rum och kök i tredje våningen, låg och dragig. Entrén måste ske genom köket, vars spis doldes bakom en tarvlig gardin.

För att få så mycket behagligare intryck av mitt första byråbesök tog jag — har Jonason själv berättat, och jag tar mig friheten återgiva hans egna ord — vägen genom stora huvud-

entrén till fastigheten vid Norra Hamngatan, passerade den med ett par almar prydda gården och kom till hörnbyggnaden därinne, i vilken tidningens lokaler voro belägna.

Händelsen tilldrog sig på en torsdag och dagen utmärkte sig för en grådaskig, blåskall väderlek, sådan den kan gestalta sig en riktigt misslyckad midvinterdag i det goda Göteborg.

Dagen förut, berättade Aron vidare, hade jag avlagt besök i boklådans lilla krypin, där tidningschefen residerade, och fick då bl. a. mottaga en nyckel till byrån, vilken snarast verkade som en ordinär portnyckel.

Vid överlämnandet av denna klenod sade Bonnier med det honom egna ironiska småleendet:

— Se, måndagar och torsdagar, då redaktionen har en hel dag på sig, innan arbetet för utgivningen behöver tas på skarpen, kan det nog hända att byrån inte är öppen, när vår ärade nya kraft träder till.

Och däruti hade han alltför rätt! Det är rent av ofattligt, vad man på den tiden lät sig nöjas med. En för länge sedan förkolnad brasa

grinade från den lilla kakelugnen, vars spjäll man till yttermera visso ej brytt sig om att skjuta. Och vinden spelade in genom de bristfälligt klistrade dubbelfönstren.

Det var något annat än de magnifika redaktionslokalerna i nutidens tidningspalats!

Timma efter timma förgick utan att en levande varelse hördes av. Iförd överrock och huvudbonad gick jag där och huttrade och frös och önskade mig ner till antipoderna, berättade Aron. Äntligen fram emot middagstiden infann sig Bonnier och då han såg huru illa däran hans nye medarbetare var, beklagade han att emottagandet blivit så kallt, men hoppades att Aron i det kommande skulle finna det så mycket angenämare på byrån.

Eftersom Bonnier tog det från den gemytliga sidan, gjorde Aron detsamma och replikerade:

— *Byrå* är väl kanske litet för mycket sagt, säg snarare *draglåda*.

Bonnier tog inte illa upp. Och önskade Aron välkommen till angenämare erfarenheter den följande dagen.

Och lyckligtvis besjälades Aron av helt andra

känslor, när han dagen därpå mötte tidningens huvudredaktör, den dugande och spirituelle Kalle Lidberg, vilken ögonblickligen gav den unge tidningsmannen hans första publicistiska uppdrag.

Det var egentligen en *prisuppgift*, heter det på Arons språk, ty uppdraget gällde att ta reda på torgpriserna.

Aron förvarade in i sen ålderdom sin första reportage-notisbok och av de första uppgifterna i densamma framgår, att levnadsvillkoren voro åtskilligt gynnsammare för folket då än i våra dagar.

Eller vad säges om, att man för femtiofem år sedan fick en tunna potatis för tre och femti, ett skålpund smör för sextiosju öre, ett tjog ägg för en riksdaler, gäss för tre riksdaler stycket och en famn björkved, som nu kostar över fyrtio, för — tjugo riksdaler.

Så var dagen inne för utgivandet av första numret året 1860. Nyårsdagen inföll på en söndag och den dagen och den följande natten gällde det att gno för att få allt i de nya gängorna. Tryckningen gick långsamt — vad den moderna rotationspressen utför på en timme

behövde den gamla tidens snällpress en dag till — men på morgonkröken var tidningen färdig och Aron hade varit med om redigeringen av sitt första dagliga tidningsnummer.

RSW

Roligheter från Arons ungdomsår som publicist.

Mellan tidningarna för ett halvt sekel sedan och våra dagars press med de tusende koppar- och malmtungorna öppnar sig ett väldigt svalg. Den tiden voro tidningsbladen små till formatet, området för deras verksamhet var mestadels inskränkt till kungörelser och notiser, en och annan politisk artikel, vidare några nakna redogörelser för ett och annat i samhället, teaterrecensioner, småberättelser o. d.

Intervjuen, det högt utvecklade reportaget, sensationen, den väldiga telegramtrafiken, det oerhört livliga ventilerandet av samhällsfrågorna voro okända begrepp. Livet på tidningsbyråerna var den rena idyllens; det jäktande, rastlösa, nervösa som utmärker en tidningsbyrå i våra

dagar skulle helt visst förbluffa en tidningsman av den allra äldsta skolan, om han kunde stiga upp ur sin grav.

Med Göteborgspostens tillkomst fick pressen i rikets andra stad en piggare fysionomi. Handelstidningen stod visserligen före i fråga om värdighet och politisk pondus, men den nye konkurrenten lade an på ett mera livligt innehåll, veckokrönikor och korrespondenser och framför allt på en rikare lokalavdelning.

Jonason var som klippt och skuren till att gno omkring och ta upp nyheter. Han var kvick och fyndig, rapp i tungan och hade alltid en ordlek till hands. På det viset blev Aron bekant över hela staden.

För övrigt voro Jonasons kamrater i redaktionen inte heller bortkomna, när det gällde kvickhet och slagfärdighet. Kalle Lidberg, huvudredaktören — känd och värderad i staden för sitt briljanta huvud och sitt habila sätt — var en man med kvickhet och snarfyndighet, vilka egenskaper hjälpte honom i åtskilliga brydsamma situationer. Och Robert Runqvist, korrekturläsaren och polisreferenten, likaså.

Ett par anekdoter må anföras därom.

En gång hade tidningens grannskap vid Köpmans- och Smedjegatorna — numera Göteborgs förnämsta tidningskvarter — kommit på tal i Lidbergs veckokrönika.

Grannskapet var det s. k. Lilla berget, bebyggt av ett härbärke för vandrande gesäller och några usla träkåkar, vilka ägdes av en invandrad tysk murare vid namn Mühlenbock — sedermera känd frukthandlare — och av honom uthyrdes till allt sköns patrisk. *Samhällets parias* hade i detta sammanhang nämnts och någon spefågel hade skyndat att göra den gode muraren uppmärksam på, att uttrycket innebar en grov förolämpning.

Mühlenbock, som kunde vara ganska hetlevrad ibland, skyndade naturligtvis genast upp på Göteborgspostens redaktionsbyrå och började skälla ut Lidberg.

— Paria! Paria! domderade han på sin rotvälska — vet ni då ingen levande hut!

Lidberg skyndade i sin ordning att lugna mannen och förklarade att uttrycket ifråga innebar en artighet istället för en förolämpning.

— Samhället hade, framhöll han, i all sin anspråkslöshet dock något som erinrade om

den franska huvudstaden och en sådan intressant trakt som Lilla berget kunde man också påträffa i *Paris*.

Detta var artikelns mening.

Nu gick ett ljus upp för Mühlenbock; han blickades ögonblickligen och båda herrarna skildes under ömsesidig tillfredsställelse.

En annan gång hade i krönikan skämtats med stadstjänare och inkasserare, vilka i folkspråket sedan gammalt benämnas *byglar*. En f. d. stadstjänare, vilken etablerat sig som kommissionär — under vilken titel ockrarens usla hantering stundom döljer sig — hade tagit anspelningarna åt sig och infann sig på byrån domderande om, att han numera stigit i graderna och därför ingalunda ville kännas vid beteckningen *bygel*.

— Kanske jag då får lov att säga *stigbygel*, komplimenterade Lidberg med sitt förbindligaste leende.

Varpå kommissionären högst konsternerad försvann.

Ordleken har också tillskrivits Jonason, men ursprungligen har den, som vi se, flutit ur Lidbergs mun.

En annan anekdot gäller Runqvist. Denne, som var ett mekaniskt geni, hade offrat icke så få av sina inkomster på mekaniska experiment, varför hans affärer ej voro vidare lysande. Hans sorglösa lynne — berättade Jonason en gång — tog emellertid allt från den gemytliga sidan och han var även i besittning av en viss tränad förmåga att hålla björnarna på avstånd. En och annan gång lyckades de dock få honom i sina klor. Särskilt vid ett tillfälle hade en skatteexekutor, som länge falkat efter sitt offer, fått tag i honom och ansåg sig därför ha en viss rätt att förehålla gäldenären hans handlings-sätt, vilket tvingat indrivaren till så många fåfänga steg.

Runqvist hörde på en stund, men då välta-ligheten blev alltför överväldigande, avbröt han plötsligt sin interlokutör.

— Min bäste herre, sade han eftertryckligt — ni bör vara tacksam för att det finns så'na tröga betalare som jag, ty fanns inte så'na, skulle er syssla vara totalt överflödig.

Inför denna dråpliga replik förlorade indri-varen målföret och lomade av.

Var denna redaktion begåvad och arbets-

duglig, var den också i hög grad levnadslustig och beredde naturligtvis genom den sistnämnda egenskapen gubben Bonnier en del svårigheter. Och tidningschefen var ju inte alltid sinnad ta dessa från den humoristiska sidan. Herrarna höllo gärna till på det gamla trevliga Siemenska värdshuset vid Torggatan, vilket med sina traditioner från Wadmans dagar hade en ofantlig dragningskraft på lätta sinnen, litteratörer och skämtare.

Men det hade sig inte så lätt för Bonnier att hålla sina herrar därifrån under arbetstiden. Och det går en del historier om hans ansträngningar därutinnan.

En gång hade en av herrarne skickat bort sin stövel till lagning och väntade med otålighet åter fodralet till sin fortkomstledamot — eftersom ett glatt lag väntade honom på Siemens. Men Bonnier, som bättre behövde sin medarbetare i det brinnande arbetet på byrån, vidtalade skomakaren att sända stöveln direkt till boklådan.

Och frampå nattkröken, när Siemens var stängt och tidningen färdig, infann sig Bonnier på byrån, presenterande den arge och av arbetet uttröttade tidningsmannen hans fotfodral.

Huru denne tog situationen förmåler inte historien; men jag gissar att Bonnier, som också förstod sig på ett gott skämt, hade mycket roligt åt sitt puts.

Inom tidningen arbetade Aron Jonason, som sagt, förnämligast på lokalavdelningen, men utsträckte med åren verksamheten till andra områden och var för övrigt en flitig medarbetare i stockholmska skämtblad, i kalendrar och i landsortstidningar.

Huru denna Jonasonska journalistik ibland kunde ta sig ut skall jag här nedan anföra ett prov på. Det står för övrigt i samband med historien om den Malmska valen å Göteborgs museum — detta storslagna unicum, vilket tilldrar sig alla museibesökares uppmärksamhet.

Malmska valen.

För dem som inte känna denna valhistoria skall jag berätta den.

En oktoberdag året 1865 strandade vid Backa i Askimsfjorden utanför Göteborg en väldig s. k. fenval, vilken under sina irrfärder råkat komma för långt in i skärgården. Sedan den femtio-fem fot långa havsjätten kommit på grund, skyndade skärgårdsbor till och djuret fick efter åtskilligt arbete sin bane.

När händelsen blev bekant inne i Göteborg, skyndade A. W. Malm, musei zoologiska avdelnings chef, dit ut till valplatsen och fick på samma gång en ljus idé. Han beslöt i vetenskapligt syfte förvärva valen och lyckades förmå grosshandlaren och brukspatronen James

Dickson att skänka den för ändamålet nödiga summan, 1,500 riksdaler.

Det blev ett oerhört arbete att få djuret oskadat från strandningsplatsen, men Malm lyckades på tredje dygnet efter strandningen få valen loss och inbogserad till staden, där den halades upp på en av Lindholmens bäddar och togs i betraktande av tusenden och åter tusenden.

Omedelbart därefter vidtog prepareringen, gående ut på att bevara valen i ostympat skick för all framtid. Detta lyckades, som bekant, och efter en tids förlopp var valen klar till förevisning — ett verkligt unicum, vartill ingen annan vetenskaplig institution i världen ägde eller äger något motstycke.

Aron Jonason var naturligtvis också intresserad av detta arbete och inbjöds en gång av gubben Malm att, tillsammans med denne och skalden Viktor Rydberg, intaga en *val*frukost, varvid biffar av valens kött, stekta på glöd, serverades. Det var inte dåligt, försäkrade han mig en gång, men tarvade åtskilligt med salt och peppar.

En kort tid därefter innehöll en landsorts-

tidning en korrespondens från Göteborg, berörande valen och vars ursprung ingen lär kunna misstaga sig på. Det heter däri:

»Ni minnes den stora valfiskens, oceanens olycksbarn, som kom på villovägar och blev *strandsatt* inne i Askimsfjorden, där denne Balena'ernas *Valjean* ihjälharpunerades med liar och knivar av ett par havets arbetare, inköptes och skänktes till Göteborgs museum.

Nåväl, nu har det lyckats musei skicklige och outtröttlige intendent A. W. Malm att fullkomligt konservera denna valfisk för musei zoologiska samlingar. Herr M., vilken av musei styrelse erhöll fullkomlig *valf*rihet i avseende på det rara fyndet, *valde* till sin medhjälpare bildhuggaren Malmgren.

Det pikanta är, att man genom svalget kan stiga ned i fiskens inre.

Brevskrivaren gjorde härom dagen, tillika med flera andra personer, en dylik *valf*ärd ned i odjurets buk. Nedkomna, visste vi verkligen ej över vilket vi mest skulle falla i förundran, antingen det stora utrymmet, eller det bastanta och på samma gång djärva i arbetet, eller herr Malms beskrifning över den oerhörda ansträng-

ning och möda det kostat honom. Ordspråket besannades — att den som kommer i *val* kommer i kval.

I denna valfiskinteriör kunna ganska väl cirka tjugo personer rymmas, och av småpojkar skulle man kunna stuva in bortåt en hel *val*. Arbetet har gått ovanligt raskt undan.

En mängd arbetare ha sysselsatts därmed, och alla ha de gjort sitt bästa, livade av det föredöme de fått av herrar Malm och Malmgren. Man minnes satsen: tel maître, tel *valet*.

Den lärer komma att förevisas i ett särskildt för detta ändamål uppbyggt hus i Trädgårdsföreningen, så fort sejouren börjar för denna park, vilket, som bekant, inträffar nästkommande *Valborgsmessoafon*.

Entrépriset lär bli 25 öre person, och nog få publiken *valuta* för sina pengar. Kostnaden har hittills uppgått till omkring 15,000 riksdaler, men då herr Malm kommer triumferande och säger för musei styrelse: »si, allt är ganska gott», är det säkert, att styrelsen endast svarar, som det heter i Gluntarna: »Säg mig endast din summas *valör!*» och genast därpå utbetalar hela summan.

Det hittills största konserverade exemplar av detta djur finnes i Paris' zoologiska museum, men är knappt mer än fjärdedelen så stort som det ofta nämnda i vår stad, med vilket det för övrigt ej har så synnerligt stor *valförvantskap*. Herr Malm är väl nu, om någonsin *valberättigad* till Vetenskapsakademien, där han säkert skulle pryda sin plats fullt ut lika bra som t. ex. professor *Wahlberg*.»

Detta om valen.

Innan jag lämnar den gamla redaktionsbyrån vid Smedjegatan skall jag återge ännu en historia, vilken på samma gång ger en lustig föreställning om, hur det kan gå till på en morgontidning, när Jon Blund och Tryckfels-Nisse gått i kompanjonskap om härjningar och spektakelmakeri i tidningssätterier och spalter.

Historien rör sig: pro primo om en musikalisk-deklamatorisk soaré, vid vilken den framstående och på sin tid mycket uppburne operasångaren Conrad Behrens medverkade, pro sekundo om några av de mest befängda tryckfel, som väl någonsin förekommit i den svenska pressen. Åtminstone så koncentrerade som i detta fall.

Soarén hade, talrikt besökt och livligt applåderad, gått av stapeln och Göteborgspostens recensent, som skrivit anmälningen fram på nattkröken hade gått hem. Tidningens korrekturläsare hade också avlägsnat sig, varför manuskriptet lämnades till en ung sätтарlärning, den ende som förresten var kvar på sätteriet. Och som denne på morgonsidan var betydligt sömnig och kanske inte heller hunnit lära sig konsten att tolka svårare handstilar, åstadkom han följande praktstycke, som okorrigerat inbröts i formen och trycktes:

Herr X. *deklinerade* (skulle vara deklamerade) ledigt och utan *konstade* (konstlade) effekter *Frimärkens marknadsmierne* (Fänrikens marknadsminne); fru Y. *tjesade* (tjusade) med sitt »Kom!» på ett sådant sätt, att man nästan skulle vara *funtad* (frestad) tillönska den sköna *skåderspelerskan*, vilken, som bekant, räknas till de artister, dem publiken aldrig ledsnar att höra, ett *hjelpigt* (hjärtligt) »kom tillbaka!» Herr Behrens dokumenterade sig som en god *pånyare* (sångare) med *angelägen* (angenäm) röst, och hans briljanta *porternäsa* (portervisa) måste tagas da capo.»

Detta kom, som sagt, under pressen, syntes i tryck, och dess befängda beskaffenhet upptäcktes ej förr än hela postupplagen till mel-lersta och norra Sverge avlämnats å järnvägen.

Då kom blixtnabbt en order att stanna pressen, och faktorn, som anlänt på morgonen, fick bort de värsta tokerierna.

Allt hade, berättar den, efter vilken jag an- fört historien ifråga, vad själva Göteborg an- går blivit lugnt, om icke en i staden den tiden mycket spridd småländsk tidning fått fatt i recensionen och aftryckt den i sin varje- handa-avdelning såsom prov på »modern Göte- borgskritik.»

Nu fick man roligt i Göteborg. Och Bonnier, som annars själv brukade infinna sig på Börsen för att ta upp handelsnotiser, vågade sig på tre veckor inte dit, utan sände redaktionens vitsi- gaste och munvigaste medlem, Aron Jonason, för att sjasa bort de värsta flugorna.

Emellertid var denna galenskap i tryckfels- väg inte den enda, tidningen råkade ut för. En annan, berättar samme sagesman, förekom i Göteborgspostens relation öfver slaget vid Sédan, vari det bl. a. omtalades, att gamle

kung Wilhelm, utan att förtära något, hela dagen suttit till häst, men då drabbningen var slut och segern tyskarnas, steg han ur sadeln och spisade med god aptit två — *kortlekar*. Skulle naturligtvis vara kotletter.

Över ett halvt sekel räckte Jonasons tidningsmannabana, därav nära fyra årtionden i den tidning, där han gjorde sina första lärospån, och den återstående tiden i Göteborgs Morgonpost, där han i några år var ordförande i styrelsen och redaktionens — liksom på sistone den göteborgska tidningsvärldens — doyen.

Och man kan gott våga det påståendet, att få tidningsmän varit så uppburna som han, omtyckta och värderade. Därtill bidrog i hög grad hans smidighet och fyndighet samt att han minst af allt i spalterna sysslade med politik och polemik. Vidare att hans väsen var så soligt och godlynt och att han, så genomkvick han var och så dråpligt satirisk han kunde vara, alltid undvek att *såra*. Var det någon som träffats och blev arg, avväpnades han med en ny kvickhet. Jag skall, innan jag slutar detta kapitel, anföra ett exempel därpå.

Jonason hade av någon anledning blivit arg på en sättare och i samma veva bett en tryckeripojke hälsa sättaren att han kunde dra åt helsike. Mannen, som förmodligen var snarstucken, rusade upp på byrån och framstötte i indignerad ton:

— Herrn har bett mig dra åt helsike!

Jonason log sitt mildaste leende och svarade:

— Åh, för all del, det brådskar inte med den saken.

Hvarpå sättaren lomade av.

Humoristen—Stor-vitsiren.

»Vad ändå *humorn* är besynnerlig,
När man det rätt betänker!
Den lik en annan Jakobsstege står,
Vars ena ända upp till himlen når,
Just som den andra ned i dyn sig sänker.
Och uppå den skall *humoristen* vandra,
Och, medan hopen åt hans krumsprång ler,
Skall han beundra allt vad skönt han ser,
Och allt det icke-sköna skall han klandra.
Ja han skall hålla i sin ena hand
En liten cherubin från ljusets land
Och gripa Fan i svansen med den andra.»

När jag inleder följande kapitel med detta föga kända epigram, vilket har en annan — en stockholmsk — fotograf och poet från 1860-talet till upphofsman, tycker jag att detta i all sin träffande karaktäristik åskådliggör de

egenskaper, vilka företrädesvis gjort Aron Jonason bekant över hela landet, från Ystad till Haparanda.

Han var nämligen den borne humoristen, den oförliknelige ordlekaren, som drev vitsmakeriet rent av till virtuositet och som stundom kunde vara halsbrytande burlesk i sin humor. Men på samma gång var Aron Jonason skald, ej av stora mått visserligen, ej med djupare begåvning, men dock med rätt till beteckningen. En som kunde locka fram de känsligaste och finaste toner på sin lyra. En vältalare på prosa, som i sina lyckligaste stunder kunde finna de vackraste och varmaste uttryck för det han kände i vänskaplig rund, när blåarna ångade och glädjen spred sitt rosenskimmer.

Nu är det visserligen många som påstå, att Aron Jonason icke var humorist. Utan rätt och slätt ordlekare eller vitsmakare. Och att ordleken är humorns avigsida.

Vad det förstnämnda beträffar är det inte sant. Ty Aron Jonason *var* humorist, som lockade till löjen även när han icke använde sig av vitsen.

Vad det andra påståendet beträffar kan man

däremot inte fränkänna det en viss sanningsgrad. Ty vitsen blir ofta en mycket dålig muntration, emedan de flesta vitsar äro dåliga. Men när det gällde Aron Jonason och hans ordlekskonst blev vitsen i de lyckligaste ögonblicken verklig humor, något omotståndligt, något fyrverkeriartat, en verklig muntration, som förbluffade på samma gång som den roade.

Det var en gång en lärd man som höll en föreläsning om vitsar. Af en god vits fordrar man, sade han bl. a., att den osökt skall föra tanken från ett ord till ett annat av samma klang, men med en olika betydelse, vilket ger åt det hela en humoristisk färg. Vitsen skall vidare komma med något nytt, en vändning som både förbluffar och roar. Gör den ej det, skrattar man mera åt vitsmakaren än åt hans ordvändning, vilket naturligtvis sällan är ordlekarens mening.

En god vitsare måste ha sinne för humor, förstå uppskatta ordens klangfärg och sålunda äga ett visst språksinne, så att han i det ögonblick då ett ord nämnes kan överblicka alla snarliknande ord, vilkas betydelse kan ge anledning till en rolig sammansättning. Ibland

är det endast klanglighet som gör vitsen, ty orden ha ej det minsta med varandra att göra. Och vitsen bör användas med försiktighet och vitsmakaren måste ha ett gott öra för språkets och effektens lustighet, annars blir vitsen motsatsen till vad den borde vara.

Vad som gjort att vitsen ofta har en dålig klang i många människors öron är, påstod föreläsaren vidare, att den i tid och otid eftertraktas av vitsjägare, som vilja vara roliga antingen de kunna eller ej. Och när det gällde den här ovan berörda klangligheten anförde han som exempel de s. k. Göteborgsvitsarna.

Göteborgsvitsen, ja! Därmed äro vi inne på det Aron Jonasonska kynnets egentliga, i varje fall mest fruktbara fält.

Göteborgsvitsandet är känt över hela landet och äger de bästa vitsord. Och det har gett upphov till ryktet att Göteborg är en mycket kvick stad. Det har också ärorika traditioner att bygga på, även om man inte vet, hur djupt dess anor gå.

Ett vet jag emellertid i den sistnämnda delen: att man kunde vitsa i Göteborg redan på 1700-talet. Det var exempelvis när den Wil-

linska friskolan på Stampen invigdes, då en magnifik göteborgsgrosshandlare sa', när skolans stiftare, pastor Willin, och hans gudfruktighet och samhällsgagnande verksamhet kom på tal:

— Det syns att den mannen *vill in* i himmelriket.

Men det var först i mitten eller rättare senare delen av det sist förflutna århundradet som göteborgs-vitsen började sitt segertåg över land och rike. Och inom kort vann den burskap i språket.

Härför kunde staden tacka det i anförda halvsekel levande triumviratet Philipson—Josephi—Jonason, vilket i det skedet var som lifskraftigast och vilket i flera årtionden med synnerlig framgång agerade trädgårdsmästare i ordlekens och skämtets drivhus.

Otaliga äro uttrycken för detta triumvirats gemyt. När det vitsades och berättades historier i sällskapslivet landet runt, kunde det göteborgska ursprunget ofta spåras även om göteborgsskämtets hövdingar inte voro med. Och tack vare resande — särskilt handelsresande, vilka i sina provkollektioner alltid hade ett lager av de nyaste göteborgsvitsarna —

fingo Stockholm och landsorten också njuta av välsignelsen.

Triumviratet är nu borta. Det friskaste minnet äga vi av Aron Jonason, men många erinra sig även den kvicke visdiktaren och skämtaren Jonas Philipson, publicist även han, och den icke mindre kvicke Joseph Josephi — skraddaren, vilken, när han tog mått och mätte upp tyg, alltid hade en rolighet att förnöja kunderna med. Kanske erinrar man sig också en och annan anekdot om den kvicke skraddaren. Exempelvis denna:

Första året den berömde skådespelaren Frithiof Raa var anställd vid Göteborgsteatern gick han ej uteslutande i älskare- och karaktärs-genren, där han ju var omotståndlig, utan spelade alla möjliga roller, till och med gubbar och komiska figurer.

En av denne skådespelares direktörer gick en dag in till Josephi för att beställa sig en rock, men begärde på samma gång att den skulle bli billig.

— Åh, svarade den kvicke skraddaren, inte behöver herrn fästa sig vid priset, herrn som har *rå* till allt.

Eller denna anekdot:

En gång kom till Josephi en mindre begåvad aktör från en trupp, som gästade staden, och begärde kredit på en omgång kläder. Då J. härtill gav sitt samtycke, blev skådespelaren, som vi ju kunna kalla Y., mycket förvånad och frågade vad orsaken kunde vara att *han* fick kredit, då han tvärtom hört sägas att Josephi aldrig brukade lämna ut något på räkning åt aktörer.

— Jag går heller inte ifrån mitt en gång fattade beslut, svarade Josephi utan att förändra en min — men jag anser inte herr Y. för någon *aktör*.

Det är ju rätt eget, för att, som romanförfattarna bruka säga, återknyta berättelsens tråd — att detta göteborgska skämtlynne fått sina bästa uttryck hos de israelitiska elementen. Ja, det ser nästan ut, som om göteborgsvitsen av den anledningen fått beteckningen (*l*)*judvits*. Alla tre de nämnda vitsmakarna voro nämligen av judisk börd och huvudet högre än dem alla bar Aron Jonason. Han överträffade alla kvickhuvuden i den genren, han var vitsmakarnas hövding, han adlade ordleken, så att säga, och

han motsvarade alla de anspråk, som ställas på en första rangens vitsare.

Han bildade, snart sagt, skola i den konsten, med en mängd goda och dåliga lärjungar. Det blev i följd därav en sport att vitsa i den goda staden vid Göta älv — en sport, som, gunås, än i dag florerar.

Albert Engström, som själv litet ironiskt karaktäriserat vitsen som *tungans saltomortal på kvickhetens bakgårdar*, har roligt skildrat denna vitsdille efter ett besök i Göteborg.

Den celebre humoristen berättar först, huru han, när han första gången for till Göteborg — han gick som bekant igenom Kalle Larsons målarskola på Valand — av sina gråtande föräldrar fick ett sista förmaningsord:

— Vad du än blir, min gosse, bliv aldrig vitsare!

Men i Göteborg, berättade han vidare — drogs jag mot min vilja genast in i ett jaktande vitsande. Alla människor vitsade i de mest halsbrytande kombinationer. Slutligen blev jag litet halvfnoskig, och jag måste avbryta mina studier för att på ett sanatorium

för svagt sinnesrubbade återvinna det själslugn, som jag nu besitter.

Är då vitsandet ett ont? frågar sig den uppmärksamme läsaren. Ja, svarar Albert Engström — för så vitt det idkas av andra än göteborgare. Hos dem är det däremot en dygd och ett medel att klara sin hyska.

— Den där inte kan vitsa är dum, och en dum person kan jag inte ha i min affär, säger göteborgaren och han har rätt.

Efter att i flera år ha glömt att vitsa, greps vår Strixredaktör längre fram i livet av en oemotståndlig lust att höra de kära ljuden än en gång. Han köpte därför en sovvagnsbiljett med lakan och snarkade i väg för att en tidig morgon vakna i Aron Jonasons stad.

Just som han ämnade orientera sig i hotellet »gick en viskning genom folkmassan, ett vördnadsfullt mummel steg och sjönk, tills alla reste sig som en man — *Storvitsiren nalkades*. Med spänstiga steg närmade sig Aron Jonason, denne man, omkring vilken Göteborgs hela andliga liv i väl ett halvsekel roterat. Hans hår hade kanske glesnat, sedan jag sist tryckte hans hand, hans skägg hade kanske fått litet

flera silvertrådar, men hans hållning var ynglingens och hans gång Zephyrens, där den svävar fram över de blommiga ängarna.»

Sedan de båda kvickhuvudena utbytt de första hälsningsvitsarna reste de till Marstrand, där Albert Engström vid ett besök i kallbasängen gör den iakttagelsen att göteborgaren, avklädd, ser ut alldeles som en stockholmare. »Somliga voro feta, andra magra eller normala. De simmade vitsande omkring. Endast då de doko vitsade de icke. Jag såg ingen dyka, men dök själv mycket.»

Efter badet åto herrarna naturligtvis middag. »Aron är vid gott lynne och i hans sällskap har man aldrig tråkigt, betygar Engström och utropar: Göteborgarne borde resa en staty åt Aron! Vad vore de utan honom? Han har lärt dem vitsa»

När Strixredaktören reste dagen därpå och skulle gå på tåget, tappade han ett färskt morgonblad.

— Den tidningen bör du hålla! sa Aron som avskedshälsning.

När Albert Engström kom hem, gjorde han — förmodligen under de färska intrycken av

allt det ordlekande han varit med om i Göteborg — följande vits:

Fröken Zara Isaskarson:

— Den som nu vore ute på det riktiga landet med en roman i hand!

Löjtnanten vid Göta artilleri (kärleksfullt):

— Varför inte lika gärna med en german?

Axplockningar.

De kvickheter, ordlekar och infall, som flugit över Aron Jonasons läppar, äro legio och de bästa av dem, de som föddes i hans bästa och lyckligaste stunder, ha gått land och rike omkring. Det yppersta av hans ljusa och glada ingenium fick kanske sällskapet Par Bricoll till livs, men även utanför ordensmurarnaslösade han med sina ordlekar, vilka dock, som det rätt träffande sagts, endast voro småmynt ur hans rikedom av kvickhet.

Det går en otalig mängd anekdoter om Aron som ordlekare och visst är att hans bästa kvickheter länge, länge komma att överleva honom. Och i sällskap, där man roar sig och berättar anekdoter, skall man alltid kunna rikligt ösa ur den Jonasonska kvickhetens friska källsprång — rikare än någonsin en Fahl-

crantz', en Svante Hedins, en Kalle Scharps, alla tre som bekant svenska muntrationsråd, de två sistnämnda dock av något cynisk art.

Ett litet florilegium, eller en axplockning, om man så vill, av den bortgångne skämtarens roligheter må därför tillåtas. Utan det bleve teckningen av Aron Jonason tämligen ofullständig.

En av hans allra bästa ordlekar är otvivelaktigt denna:

— Vem har rest Stenbocksstatyn i Hälsingborg?

— Stenbockens vännkrets, förstås.

Men själv har han betecknat följande infall som ett av sina bästa:

Aron stod tidigt en söndagsmorgon jämte en vän på Södra Hamngatan i Göteborg, vid hörnet mellan Haglunds hotell och Göta Källare, då en annan god vän, en populär restauratör kom sättande ut genom hotellets port — till häst.

Ovan vid ekvestriska övningar och närsynt till på köpet som restauratören var, tillät han sin gångare att helt sonika trava upp på trottoaren. Genast var Aron färdig med infallet:

*Förblindade värd,
Vart rasar din Pferd?*

Olof von Dalins Tankar om Försynen börjar, som bekant, så:

Förblindade värld,
Vart rasar din färd?

Kvickheten har senare förlagts till Stockholm, till Strandvägen, men som man ser är dess ursprungsort Göteborg.

*

Aron hade en gång stämt möte med en bekant på teatern, men kommit något sent.

— Du har försinkat dig, tror jag, sa' vännen.

— Ja, jag har varit och badat, i en — zinkbalja förstås, svarade Aron.

*

En gång i ett sällskap hade husets fru händelsevis kommit att placera sig under ett väggur. Vips var Aron där, betygande:

— Min fru, ni är ett riktigt ur-under.

Paus. Undran.

— Av älskvärdhet och behag, fortsatte Aron med en gest åt klockan.

*

Sommaren 1866 låg det Lindmarkska sällskapet i Göteborg, men gjorde mycket dåliga affärer och fick ställa in vart tredje spektakel. Samtidigt låg ett annat sällskap i Stockholm och spelade ett stycke *Under utställningen* för fulla hus.

— Märkvärdigt, sa' Aron, i den ena sta'n spelar dom *Under utställning*, i den andra under — *inställning*.

*

En göteborgsgrosshandlare hade återkommit från en turistfärd i Norrland, där han bland annat sett en mängd lappkåtor, renar och lappar.

— Men det var svårt att sova för de förbaskade myggen, berättade han för Aron, vilken han delgivit sina reseintryck.

— Det var ju lapp på lapp men ingen sömn, inföll den oförbrännelige skämtaren.

*

Gumman Rosenberg, biljettförsäljerskan vid Göteborgs stora teater, hade dött och det var inte utan att habituéerna saknade hennes fryntliga ansikte i biljettluckan.

— Vem ska efterträda henne, manne? frågade man Aron utanför teatern.

— Åh, sonen får väl — fylla luckan!

*

En dag, då Aron for ut till Marstrand, satt en ung och viktig löjtnant och vräkte sig med de ovanligt långa benen tvärs över ångarens ena promenadgång å överdäck, sålunda hindrande andra att komma fram. Aron blev arg, gick fram och sa i bestämd ton:

— Ta bort benen, herre!

Löjtnanten blev konfys och svarade oväntat hövligt och stammande:

— Ja . . . ja . . ., men var skall jag göra av dom?

— Lägg dom på nacken! Det kan vara bra att kunna i händelse av krig.

*

— Vad är det egentligen för mening med sällskapet Handarbetets vänner? frågade man Aron en gång.

— Jämlikhet och — brodérskap, svarade blixtsnabbt skämtaren.

*

En ganska illa omtyckt göteborgare kom en middag ridande i Göteborgs berömda alléer och hade hunnit Kungsportsavenyn, där Aron stod i samspråk med en bekant. Båda fingo naturligtvis syn på den ridande.

— Snygg häst den där! utlät sig vännen.

— Jag tycker inte det, svarade Aron, han ser mera ut som en kamel.

— En kamel — va'i jesse namn menar du?

— Han har ju en — knöl på ryggen.

*

En annan lika impopulär göteborgare, som tillika var fastighetsägare, hade blivit stämd för han uraktlåtit att en glatt vinterdag sanda trottoaren utanför sitt hus.

— Jo, jo, sa Aron, den mannen har aldrig varit känd för att vara någon *sanningsvän*.

*

— Du börjar bli gammal, min käre Aron, du har redan fårör i ansiktet, yttrade en av Arons bekanta från en annan stad, efter att ej på länge ha mött skämtaren.

— Det var inte artigt sagt, svarade denne. Du insinuerar rent av att jag blivit får-skalle.

*

Aron var en gång borta på en bjudning. När gästerna skulle gå, stannade en av dem, en känd häradshöfding, för att tala ett par ord med värden. Hans fru blev under tiden färdig med ytterkläderna och stod med muffen i handen, när Aron gick förbi.

— Det är rätt, utlät sig skämtaren — fruntar exempel av sin man och *håller vinterting*.

*

En vinagent, som emellanåt uppvaktade Aron, beklagade sig över att han fick knoga så hårt för sitt uppehälle. Och till på köpet hade han trillat i Göteborgs vallgrav ett par dagar förut och haft ett svårt arbete med att komma upp igen.

— Jo, jo, sa Aron — man måste ligga i för att kunna hålla sig oppe.

*

På Aron Jonasons sextioårsdag, vilken firades med en offentlig fest, hölls en mängd tal för jubilaren. Och denne svarade naturligtvis. Och av de många vitsarna i hans tal var det särskilt en poäng som väckte en sympatisk genklang. Det var när han på tal om sin fru, Karin Jonason, och deras ömsesidiga förhållanden sade:

— Utan henne hade det inte blivit — *Kar'in*.

*

Efter en tillställning i Par Bricoll vandrade Aron hem fram på morgonsidan och stötte i hörnet av Östra Hamn- och Kungsgatorna på en halvfull herre, som ställde sig i vägen för honom och partout ville hindra honom att komma fram.

De båda herrarna kommo i gräl och till slut sa Aron:

— Ni är en förbaskad *stövel!*

Nu blev den andre hotfull och sa i sin ordning:

— Stövel? Vad förstår ni med det?

— Med stövel förstår jag en så'n, *som inte går förr än han får en fot*, svarade Aron.

— Förbannat kvickt! utropade den andre.

Varpå båda skildes som de bästa vänner i världen.

*

Vid en silverbröllopsfest, där Aron var med, strejkade plötsligt gasen och man fick under återstående delen av kvällen nöja sig med fotogen- och stearinbelysning.

Vid supén talade Aron för silverbröllopsparet och yttrade bland annat:

— Fattom glasen och tömmom dem till en välgångsskål för vårt ärade värdfolk, som på den för dem så betydelsefulla dagen ser sig omgivet av släkt och vänner. Det är vi som äro vännerna, och gasen som är — släckt.

*

En god vän och högt uppburen ordensbroder kom en gång upp till Jonason och bad honom skriva på en växel.

— Gärna, svarade Aron.

Och när det var gjort, tillade han:

— Plåten förvaras för efterbeställning.

*

Doktorinnan T. Matell, som startat och förestår den s. k. lapplådan i Göteborg, där de fattige kunna få laga och lappa sina söndriga kläder, kom en gång upp till Aron.

— Nej, se Titti! Inte kunde jag tro att du var så *lag-kunnig*, utropade skämtaren.

*

Coldinuordens Stockholmsloge firade en större jubileifest och inbjöd därför deputationer från landets övriga loger. Från Göta Coldin i Göteborg sändes bland de deputerade dess ordensskald, perukmakaren Z., vars frisérsalong var mycket populär i den staden.

När Z. kom tillbaka titulerades han av Jonason: *deputerade kammaren*.

*

En gång i de gamla hästspårvägarnas tid i Göteborg, då annonsering å spårvagnarna flo-

rerade, stod Aron på platformen, intresserat iakttagande en bondgubbe och en gumma, som inte vågade sig in i vagnen, men så mycket mera uppmärksamt betraktade en skylt med det kända *Pellerin*.

Med en gest in åt vagnen sa Aron plötsligt:
— Det där betyder: pell' er in!

*

Sedan Nordenskiöld och Palander företagit sin berömda nordostpassage, firades som bekant expeditionen vid sin återkomst på alla sätt.

I Göteborg arrangerade expeditionens mæce-nat, mångmillionären Oscar Dickson bl. a. en fest för Vegas besättning, vilken gick av stapeln på Lorensberg.

I den allmänna festglädjen råkade en av matroserna vid en av dem utförd dans med en åra stöta till kristallkronan i festsalen, så att prismorna sletos loss och yrde omkring.

Det blev en stunds förstämning. Och även Dickson såg lite förargad ut. Situationen räddades emellertid av Aron Jonason med följande infall:

— För Oscar Dickson spelar en krona mer eller mindre ingen roll.

— Det har du rätt i, Aron, svarade mæcenaten.

Och därmed var harmonien återställd.

*

Någon frågade Aron en gång, varför det heter Sveriges *rikes* lag och inte lika gärna Sveriges *fattiges* lag. Varpå han blixtnabbt svarade:

— Därför att — nöden har ingen lag.

*

Tack vare alla dessa ordlekar, som spredos över staden och landet, kom man rent av till den uppfattningen att Jonason inte kunde säga annat än vitsar. Betecknande för denna uppfattning är följande anekdot:

En dag var Jonason ute å tjänstens vägnar och mötte så en bekant göteborgsk affärsman, grosshandlaren Fritz N.

— God dag, Fritz! ropade Aron i förbifarten. Vet du, om halländske ångbåten är kommen?

Grossören hejdade Aron och genmälde, efter en stunds funderande:

— Käre Aron, *den* vitsen begrep jag inte.

Den gode grosshandlarn hade förut aldrig hört Jonason säga annat än vitsar och trodde förmodligen, att denne ej kunde tala på annat språk. Men inom Vargklyftan — ett glatt litterärt sällskap i Göteborg på 1860-talet — fick man ett splitter nytt namn på sina mer eller mindre vågade ordlekar. Man kallade dem, enligt en samtidas vittnesbörd: halländska ångbåtar.

Revyförfattaren Jonason.

Den underliga art eller kanske hellre avart av dramatik, som går under namnet revy, har i mer än ett halvt sekel haft hemortsrätt på de svenska scenerna, företrädesvis i Stockholm och Göteborg. Ja, för många människor är revyn inkarnationen av all dramatisk konst och trots all reaktion mot densamma från estetiskt håll florerar genren yppigare än någonsin och tyckes verkligen vara den enda andliga njutning genomsnittspubliken tål vid på teatrarne i nyårstider — mellan och ovanpå julkalasen.

Vad Göteborg beträffar kom genren ifråga ej riktigt i farten förr än på 1870-talet, då Aron Jonason slog sig ihop med den förut nämnde Jonas Philipson och den kvice kuplettförfattaren och skådespelaren vid Göteborgsteatern Gustaf

Mallander. Jonason hade visserligen förut skrivit ett par revyer, men den stora framgången vann han först med den i kompanjonskap skrivna *På ytan och på djupet*, vilken uppfördes 1877. Och naturligtvis skulle revysoppan falla i smaken, när tre så kvicka kockar bestått ingredienserna.

Ja, det finns gamla genuina göteborgare, som skina som solar, när de frammana detta revyminne, och svära på att maken till nyårspjäs aldrig gått av stapeln på någon Göteborgsscen — varken förr eller senare.

Nå, var tid har sin smak! Jag såg också den revyn i min gröna ungdom och var förfärligt förtjust, men nog har 1877 års revyminne betänkligt bleknat inför nutidens raffinerade revykonst.

Aron Jonason hade för övrigt tidigt dragits till teatern. Och bland Thalias temperamentsfulla och glada barn trivdes han så innerligen väl. Han hade bearbetat ett och annat för scenen och som publicist skötte han då och då den kritiska färlan. Och lätt hade han att förvärva vänner bland dem, ty han intresserade sig för deras personligheter lika mycket som för deras konst och de i sin ordning uppskat-

tade kanske högre än andra denna säregna och älskvärda Jonasonska humor, som roade utan att såra.

I honom funno de en vän i ljusa som i mörka dagar. Så berättade mig en gammal skådespelare en gång att han mött Aron på den forna teaterbron vid ett tillfälle i början av 1880-talet, varvid de kommit att resonnera om en under föregående årtionde i Göteborg mycket uppburen komiker och balettmästare Gustaf Ullberg, vilken blivit nedbruten av sjukdom och ekonomiska bekymmer. Jonason drog då upp ur fickan ett knyte, en hopknuten näsduk, full av silverpengar.

— Det här har jag skramlat ihop till Ullberg, sa' Aron. — Det blev så mycket, att jag måste tat i näsduken, men därför ska' du inte tro att jag har — snutit dom.

Han var också under ett halvt sekel en av Göteborgs mest observerade teaterhabituéer och ännu sedan han överskridit 70-års-gränsen följde han de unga — särskilt de kvinnliga — talangernas utveckling på tiljorna. Och ofta fingo de av honom några rosor och några välmenande farbroderliga råd, klädda i poetisk form,

med på törnestigen mot konstens hägrande höjder.

Detta umgänge med teaterfolk kom honom att rätt flitigt ägna sig åt dramatiskt författarskap i den lättare genren och särskilt åt spexkonsten, vilken han förövrigt odlat inom Par Bricoll. Med sitt lokalsinne och skämtlygne var han också som klippt och skuren för den sistnämnda genren, vilken ju har till uppgift att vara en årskrönika och ett samhällsgissel. Revyn är ju i viss mån improviserad dramatik. Och det improviserade ordets mästare var Aron Jonason redan då som få i vårt land.

Aron Jonasons första revy hette *På det hala*, och hade skrivits i kompanjonskap med Philipson. Hans andra bar titeln *I fantasiens värld*. Och båda gävos på den gamla, nu försvunna teatern vid Södra Hamngatan i Jonasons hemstad.

Året 1876 höll man just på att fullborda Renströmska badanstalten i Göteborg och det föranledde Jonason att bland den sistnämnda revyns figurer sätta in en badmadam, som sjöng följande kuplett till en melodi ur Offenbachs Pariserliv:

Madam Snygg.

Herrar, damer, fina och nätta,
 Var och en som vill vara ren,
 Hoppas jag att snart vi få tvätta
 Uti huset vid allén.

Varmbad, kallbad, dusch utur tratten —
 Sorten får en var välja själv —
 Och vi få det saltaste vatten
 Hämtat upp ur Göta älv.

:|: Kom, kom, kom! :|:

Ni ska plaska, plaska, plaska,
 Jag ska vaska, vaska, vaska

:|: Med lust och med fröjd hela dagen lång,
 När huset färdigt blir en gång. :|:

Rask och rörlig i alla väder,
 Hurtig som trots någon i stan,
 Tvättar jag åt er era kläder,
 Medan edert bad I ta'n.

Gumman Snygg är ej någon sjäpa,
 Fastän *gniderska* dock ej snål,
 Sparar därför varken på såpa
 Eller på Amykostvål.

:|: Kom, kom, kom etc. :|:

Intet av dessa stycken hade emellertid på
 långa vägar den framgång som *På ytan och på
 djupet*, ett fantastiskt nyårsskämt i tre tavlor

med sång och dans. Tavlorna föreställde: På tidens ström, Vid Neptuns hov och 1877.

Man hade i den tidens revyer liksom nu ett par genomgående figurer, vilka knöto ihop den s. k. röda tråden, när den brast. Tiden och Herr Göteborg hade för det mesta den uppgiften. Men de äro för längesedan vrakade. Detsamma kan man emellertid ej säga om en annan av figurerna i På ytan och på djupet: den oförbrännelige Hisingsbonden. Han gjorde stor lycka, när han framträdde första gången, och han har som spexfigur bevarat sin livskraft ända in i våra dagar.

Hans uppträdande i På ytan och på djupet motiverades av Kvillebäcksbron mellan Göteborg och Hisingen, vilken vid den tiden blivit färdig och framkallat stor tillfredsställelse bland befolkningen på båda sidorna av Göta älv. Den förste sceniske Hisingsbonden sjöng följande kuplett av Aron Jonason till Vikingabalkens bekanta melodi:

Varje dag får man se mig uti Göteborg,
Men om onsdag och lördag dock mest,
Jag som säljare då på ert ståtliga torg
Tager plats med min kärra och häst.

Knappt jag visar mig där förr'n av pigor en rad
Sig församlar kring mig och mitt lass —
Utan mig funnes *grädde* ej i eder stad,
Fast jag blott hör till lantmännens klass.

Mina *späda* försök inom mjölkindustrin
Har man häcklat på tusende sätt,
Men jag lugn som en filbunke blankt ger det hin,
Smolk i mjölken ju kommer så lätt.

Månget liv har jag tagit med denna min hand,
Tusen oxar jag slaktat bestämt,
Även kokött jag håller till salu ibland —
Det är allvar och alls inte *skämt!*

Invid Rambergets fot mina tegar jag sår,
Plöjer jorden — en bonde så god —
Jag med lysande avkastning fyller vart år,
Liksom Ramberg och Bauer min bod.

Slant jag lägger till slant, ty jag hyllar idén .
Att av bäckarna små blir en å —
Tvänne bäckar jag har: *Kvillebäcken* är en,
Och Jöns Rundbäck* han är numro två.

Kan man få bättre rötter, potatis och lök
Än dem jag har att erbjuda, säj?
Rovor sätter jag i göteborgarnes kök,
All sin persilja får han av mej.

---

* En den tiden bekant framstående riksdagsman.

Ja, vi äro som skapade just för var'ann' —
 Göta älv länge skiljt oss, men hon
 Får ge vika. Mot strömmen ej streta hon kan,
 Hennes motstånd gått över med bron.

Den fjärde revyn Aron Jonason var med om bar titeln *En magisk seance*, vilken gick över Göteborgs stora teaters tiljor nyåret 1878. Till medarbetare hade han den här ovan nämnde Gustaf Mallander. Figurerna ur årskrönikan frammanades av en trollkarl, som sjöng följande av Aron Jonason skrivna kuplett:

Bara trolleri.

Fast underverkstiderna länge se'n äro förbi,
 Än händer dock mycket, som stöter uppå trolleri.
 Ja, hur realistisk vår tid än må vara,
 Ej forskareanden kan allt dock förklara —

Bevis, några få,
 Jag vill anföra på
 Trolleri.

Vem erkänner icke den makt, som i penningen bor,
 Vem vet ej, att guldets förföriska trollkraft är stor.
 Vem vet ej att mycket, som nu vinner hyllning,
 Har därför att tacka en ytlig förgyllning?

Med guld till den grad
 Kan man komma åstad
 Trolleri.

En flicka med ögon så blåa som himlens azur,
Med mun av korall, och en yppig junonisk figur,
Med gropar i kinden, så ung och så yster,
Hon kan ju förtrolla, vem hälst henne lyster.

Det är ju ej fritt
Att Amor har sitt
Trolleri.

En skönhet, vars fägring begynner att slå till reträtt
Vars ansikte åldras, fast ännu figuren är nätt,
Förstår dock så fiffigt att dölja var fåra,
Och sättet är icke så krånligt att spåra,

Om endast man minns
Att i *sminkburken* finns
Trolleri.

En hovman, som aldrig i tiden det ringaste gjort
Av det som i världen man anser för ädelt och stort,
Han stiger och stiger allt högre i rangen
Och tränger som oftast i skuggan talangen.

Hur vann han sin glans?
Jo, se smickret var hans
Trolleri.

Där se vi en sprätthök, som utvecklar stor elegans,
Fast hela hans liv är en kedja utav vigilans,
Med arbete icke sin tid han förnöter,
Nej, han sina nöjen blott samvetsgrannt sköter.

Eh bien! vigilör
Med krediten han gör
Trolleri.

Ja, vart våra blickar vi vända förnimma nog vi,
Som sagt är, rätt mycket som stöter uppå trolleri!
De tusentals fall, som ej kunna förklaras,
De frågor i mängd, som ej kunna besvaras,
Alltsammans det där
Ju för mänskorna är
Trolleri.

En annan kuplett, syftande på den store amerikanske humbugsmakaren Barnum, föredrogs av en på sin tid både i Stockholm och Göteborg mycket uppburen skådespelare William Engelbrecht och gjorde stor lycka. Även den hade Aron Jonason till författare.

Humbug.

Humbug — ett litet förträffligt ord
Fött på Amerikas fria jord,
Men adopterat båd' här och där,
Så är det klingande namn jag bär.
Människobarnen nu för tiden
Klädda i bomull eller siden,
Unga och gamla, stora och små,
Ser man i humbugens ledband gå.

Ifrån *das grosse Vaterland*
Komma affärsmän till oss ibland,

Och affischera på varje knut
Om allt *das scheene* de bjuda ut.
Alnshögt i bladen det averteras
Om hur konkurslager realiseras,
Kunderna strömma strax till uti mängd,
Ty vår geschäftsman i humbug är slängd.

Nykterhetssaken på modet är,
Ingen förständig det klandra lär,
Och dess apostlar från fjärran land
Välvilligt skickar man hit ibland.
När de mot dryckenskapslasten dundra,
Dristar jag mig att i tysthet undra
Om ej till slutet — ju frågan är fri —
Dock litet humbug ingår däri.

Enligt herr uppfinnarens kalkyl
Allting skall hjälpas med *salicyl*.
Härpå man erhållit ett patent,
Men det med saken är klenst bevänt.
Tydligt oss visa kemiens lagar
Att *salicyl* våra ben försvagar,
Och nu det ropas båd fjärran och när
Att preparatet blott humbug är.

Humbugen så genom världen går,
I alla riktningar märks dess spår.
Barnum, min amerikanske far,
Heder du utav din ättling har.

Visst mina fienders rop hörs skalla
 Och mig ett tidens lyte kalla —
 Föga bekymrar mig likväl det där,
     (klingar med en börs)
 Blott resultatet ej humbug är!

Efter detta spex vilade sig den Jonasonska sångmön en tid från allt dramatiskt skriftställereri. Men nyåret 1880 kom Aron upp på tiljan igen, nu i sällskap med Karl Warburg, Handelstidningens lärde och talangfulle kritiker. Stycket bar titeln *Hotell för resande*. Och så följde hans sista revy *I värdsvimlet*, författad i gemenskap med Fredrik Palme och uppförd 1883.

Jag erinrar mig inte om Jonason skrev något för scenen efter 1883. Före sitt revy författarskap och även jämsides med detta hade han emellertid skakat andra sceniska alster ur armen. Och må i det hänseendet erinras om lustspelen *För tidigt*, *Lady Beefsteak*, *En olycksfågel*, *Mot beräkning*, *Revolutionen i drivbänken* och *Glada gossar*, alla enaktare, spelade på göteborgsteatrarna och Ladugårdslandsteatern i Stockholm på 1860- och 1870-talen.

Fästpoeten och ordensskalden.

Genom sin spiritualitet och sin slagfärdighet, genom sin illustra förmåga att tala på vers och prosa blev Aron Jonason redan på 1870-talet en centralfigur i den göteborgska värld, där nöjet råar och glädjen glammar. Han var den glada vetenskapens generalissimus — om man får bruka ett sådant uttryck — vilken efter hand erkändes som samhällets officielle rolig-hetsminister.

Det var han som bättre än någon annan gav festernas nachspiel liv och humor, det var han som gjorde *visan för dagen* och i muntra, vitsiga stanser berättade fästernas syften, det var han som levererade de roligaste anekdoterna och förnöjde sällskapet med de mest blixtrande kvicka infallen.

Aron var med snart sagt överallt där en fästlighet gick av stapeln, alldeles säkert, om den var offentlig. Bricollfäster, offentliga banketter, invigningsfäster, kongresser, utställningar, soaréer, välgörenhetstillställningar, privata tillställningar, förlovningar, bröllop, silverbröllop, jubiléer — överallt skulle Aron vara med och illustrera fästligheten med en visa eller en mera högstäm dikt.

Det är rent otroligt vad han räckte till. Går man igenom hans samlingar, påträffar man hela luntor av tillfällighetsvisor och poem, tryckta och otryckta, mäst de senare. Men det är också ganska litet av denna massproduktion som — om på densamma offrades trycksvärta — skulle stå sig i våra dagars kritiska belysning.

Det förstås så väl att flertalet av dessa dikter äro ögonblickets barn, att de en gång ägde sitt värde blott genom stämningen för stunden och genom det liv de fingo genom upphovsmannens personlighet, hans egen oförlikneliga recitationskonst.

Man skulle *höra* Aron Jonason. Då man *läser* hans visor och fästtal finner man sig ej

sällan en smula bedragen — något som hans ungdomsvän, den nu bortgångne fine och spirituelle författaren och litteraturgranskaren Birger Schöldström även framhållit på tal om Aron. »Det här», anmärker S. nog så träffande, »är både kvickt och roligt — tycker man — men nog är det litet . . . sökt . . . litet hopsatt . . . visserligen mycket fyndigt och i formen oklanderligt, men . . .

Det är med dessa verk som med en samling omsorgsfullt och efter alla teknikens regler uppsatta fyrverkeripjäser. Inte ser det där något fästligt ut; men väntade man till rätta stunden kommit, då signalraketen stigit i höjden och Aron knackat i bålen — då blänkte kvickheterna, då gnistrade rimmen, då fräste vitsarna och då — smattrade applåderna. Ty det improviserade ordets mästare var han som få i vårt land»

Så var det också med Aron som kåsör i tidningspressen. Hans stil var tung och grundlig och det blev nästan för mycket vitsar. Han hade tydligen bildat sig efter tyska mönster. Den galliska espriten var honom, som skriftställare på prosa, ganska främmande.

Det som i Aron Jonasons ymniga skriftställereri äger ett visst, som jag tror, bestående värde är företrädesvis de visor och humoristiska kväden, vilka föddes i hans lyckligaste ögonblick och vilka av honom själv avsågos för offentligheten jämväl i tryck. Eller vad säges om denna trevliga rimlek, varmed Aron inledde ett tal för kvinnan en gång vid en av Publicistklubbens fester i Stockholm:

Allt har sin vissa uppgift här i världen:

för krigarn krutet, kulorna och svärdens;
för skraddarn nålen, för skomakarn lästen;
för ryttarn fålen och för bagarn jästen;
för kungen tronen, kronan, äpplet, spiran;
för spelet tonen och för spelarn viran;
för regnet paraply, för kölden pälsen;
för flickan rosenhy, för järnväg rälsen;
för bokförläggarn folk som gärna läser
och för teaterchefen goda pjäser;
för flegman lugnet och för modet faror;
för säljarn köpare, för köparn varor;
för skrivarn bläcket och för valen späcket;
för bädden *täcket* och för balen *täckhet*;
för sprutan vatten, konjaken för toddyn;
för fint folk klädet och för snobben shoddyn;

för seglarn båken, för violen stråken;
för torparn kåken och för folken språken;
för gumman kaffet, för den fromme bönen;
för skurken straffet och för dygden lönen;
för dosan snus, för snusarn lilla prisen;
för mörkret ljus, för ordningen polisen;
för myntet banken och för prästen kragen;
för själen tanken och för kroppen magen;
för seglarn vinden och för båten styret;
för skalden *Pinden* och för luften syret.

Och om att veta få man nu begär
vad *långa talets korta mening* är,
så blir mitt svar: det skall prologen vara
till det, jag nu vill närmare förklara:

*Allt har sin vissa uppgift här i världen,
så kvinnan har fått sin och mannen sin . . .
hur än de i varandras gripa in,
de var för sig dock ha bestämda gården
som skaparn själv uti sin vishet, Han,
förutbestämt för kvinna, som för man!*

*

En verklig mästare var också Aron Jonason,
när det gällde att ge sina vitsar epigrammets
form. Se här några i den vägen, otvivelaktigt
några av de bästa:

Det *starkare könet* vi ävlas oss kalla,
 Men föga oss gagnar den fysiska styrkan;
 När kvinnan det gäller att ägna vår dyrkan,
 Då äro vi svaga, till föga vi falla.
 Tänk bara på Simson — det gick honom illa,
 Han trodde sig stark, men det var allt *de'lilla*.

*

Ej *linka* kommer utav *lank*
 Och *vinka* kommer ej av *vinkel*,
 Men *skinka* komma kan av *skank*
 Och *finka* komma kan av *finkel*.

*

En gammal nucka, torr och grå,
 Mot män och äktenskap hörs ljunga —
 Hon anser bäst att *ogift* gå,
 Men *gift* är likväl hennes tunga.

*

Som med ett trollslag en massör
 Kan åstadkomma den förvandling,
 Att i ett nafs *en rik grossör*
 Blir *knådd* förmedels hans behandling.

*

Den *kost*, som dig din *fru* består,
 Din *frukost* är en gång för alla;

Det *mål* ett barn av *mor* sin får
Sitt *modersmål* det väl kan kalla.

*

En straffad blir för tjuveri,
En ann' för mord och rån blir faster,
Men däremot ett rederi
Får pengar till för sina *laster*.

*

En sportsman mot en dam är aldrig butter,
Men aldra hälst han *kuttrar* med sin kutter.
Han är en allvarsman och ingen stolle,
Och på sin höjd han *jollrar* med sin *jolle*.

*

Att *äktenskap* stiftas i *himmelen*, det
Är lügen sa' Sokrates re'n, som man vet;
Och många se'n trallat på den melodin —
Ej kommer från himlen *ett hår utav hin!*

*

En man har just beslutat bli ungtkarl all sin dar,
Och därom intervjuad han giver detta svar:
Två gånger i mitt liv jag i Amors våld mig gav,
Men ingendera gången så blev det något av ...
Och det är kvinsens skull att till sist det gick på tok:
Den ena var för *dum* och den andra var för *klok*.

*

För kyssandet varnar bakteriologen,
 Herr X är ej kyssandet heller bevågen.
 Den förre allenast av hälsoskäl gör de',
 Den andre, enär det till äktenskap förde.

*

Som ett ganska fyndigt vittnesbörd om Aron Jonasons aldrig sinande ordförråd och att rimsnideriet var för honom en lek kan anföras nedanstående kväde, vilket skildrar en i fråga om väderleken misslyckad

Första maj.

Blomstermånaden skall debutera . . .
 Direktören lyckats engagera
 Goda krafter till att assistera.
 Publikum var flinkt att abonnera
 För att apparancerna sauvera.
 Vi gardrobförrådet inventera,
 Köpa nytt och gammalt, uppstoffera
 För att chic och stilfullt sedermera
 Kunna promenera och flanera.
 Damer, herrar velocipeder
 Och med blickarna korrespondera,
 När förbi varann' de defilera.
 Socialisterna med flera demonstrera,
 Vattenkioskfröknarna servera.
 Restaurangerna sig restaurera,

Årstids läckerheter rekvirera,
Att i sinom tid få annektera
Gäster, som dinera och supera,
Leva gladeligt och pokulera.
Allt är klart, det fattas intet mera
Än att solskensglans få disponera.
Ty skall åskådaren admirera,
Vara tillfredsställd och applådera,
Får belysningen ju ej mankerä.

Men det var just däri det fallera':
Kall nordost behagade regera,
Regnmoln firmamentet ockupera',
Och om man skall ärligt referera,
Måste man ett fiasco konstatera.

*

Vidare tar jag mig friheten återgiva nedanstående visa, vilken är ganska typisk för Arons vers- och vitskonst och vilken på den gamla melodien »Jag kommer ifrån Nobis, jag» drar upp en jämförelse mellan

Neptuns och Bacchi söner.

En Neptuns och en Bacchi son
Jag nu vill söka sammanlikna.
Som visan dock är *hemifrån*,
Av skratt åt den lär ingen kikna.

Uti det våta element
De båda trivas, båda *logga*.
Den enes *vatten* är, dä känt,
Men ock, att båda gärna *grogga*.

De sätta hatten på tre kvart
Och bredbent söka de balansen.
För förlig vind, med stadig fart
Att gå, se det är kvintessensen.

Men båda taga mången *törn*
Och båda stundom *haverera*.
Som *udden* så är ock ett *hörn*
Ibland rätt kinkigt att *dubblera*.

Från *stapeln* eller från en *krog*,
Att *komma uppå rätta kölen*
Är lika krångligt, ofta nog,
På själva havet som i — *pölen*.

Se kryssarn *sätter till var klut*,
Men undgår icke kollisionen.
Skamfilad för- och akterut
Han återvänder från aktionen.

Med *kölsvin*, *spygatt*, *lik* med mer
Jag icke nu vill komparera,
Men överlämnar dock åt er
Att dem förutan — navigera.

Om ej med mindre *skrov*, än *pråm*
 Sig en och annan låter nöja,
 De acceptera dock — en *åm*,
 Men helst vid *ankar* sig förtöja.

För Neptunsonen på sitt däck,
 För Bacchisonen vid sin kanna
 Är lika hemskt det ordet *läck*
 Som detta — *överhettad panna*.

De ock, naturligt, ha besvär
 Av maskulin- och feminina:
 För mången *Ulrik* busen är,
 Och bägge famna gärna *Lina*.

Och bägge *märket* ha i *topp*,
 Hos bägge förekommer *salning*,
 För bägge, trots *belägg och stopp*,
 Dock en och annan *överhalning*.

Och *laddning* hålla båda kär,
 Men *flytande* de priset giva.
 Och vart det hälst med skrovet bär
 Får det ej *överlastat* bliva.

Och bägge *pejla* månet djup
 Och bägge mången speljakt preja
 Och ta i *botten* mången sup
 Och gladligt ge sig på — *galeja*.

Och utav bägge *höjden ta's*,
 Och bägge nödgas ofta *kryssa*,
 Och bägge räkna de i *glas*,
 Och bägge gärna flaskan kyssa.

En olikhet, ja, ändock en,
 Omsider rinner mig i hågen:
 Man mycket lättare *kaptén*
 Kan bli i land, än uppå vågen.

*

Slutligen tillåter jag mig avtrycka ett versifierat tal, som Aron Jonason höll vid Allmänna Svenska boktryckaremötets middag i Marstrand sommaren 1893 och vilket må tjäna sam provstycke i den genre, han i många år var den erkände mästaren.

Impromptu.

Du gamla, du friska, du fjällhöga nord,
Du frihetens stamort på jorden . . .
 Här gärna — när dagstungan undan är jord —
 Man samlas kring fästliga borden.
 Den seden i arv genom släktena går
 Och därför stundom väl höra man får,
 Att *fästprissar* växa i nordén.

Tungusen den seden försökt rota ut,
 Men aldrig hans strävan skall lyckas!
 Nej, leve den satsen: när värvet är slut
 Vid glasen en stund må det *zwyckas!*
 Vårt möte ju ock på den ståndpunkten står:
 Programmet med *högtryck* gjorts undan i går,
 I dag skall det fästas och *tryckas*.

Hur saken man tänkt sig, i ord några få
 Jag kan, mina herrar, berätta.
 Pro primo en *matsedel* uppgöras må,
 Med *brödstilar* sedan den sätta.
 Att reta aptiten det rådet man gav,
 Att taga ett *skepp* och till sjöss lägga av,
 Och därpå så verkställdes detta.

Ett mål skulle väljas. Bestyrelsen fann,
 Det måste väl medges, det bästa.
 Mer *stilenlig* plats väl ej finna man kan
 Än *fästningens* stad för att *fästa*.
 Ja, det var en ypperlig tanke man fick,
 Ty den, som sin *korpus* vill sätta i skick,
 Det urgamla Marstrand bör gästa.

Att färdas pr *skepp*, luminös var idén,
 Det var ju att *formen* sauvera.
 Så ock »*sättmaskinen* i gång, herr kapten!»
 I avresans stund kommendera.

Att öka *formatet* — får *mat* man, förstås,
 Och om man vill bada, en *vask* här består,
 Att krophyddans *fel* korrigeras!

Med visan jag visat hur visligt man ställt,
 Och nu har jag lättat mitt hjärta.
 Ifall jag blir *avklappad*, vore det snällt,
 Dock ej *så*, att det vållar mig smärta.
 Och fast bland *versaler* jag står som *gemen*,
 Jag hoppas kritiken ej får den idén,
 Att ned mig i *spalterna svärta*.

Och var ej min visa av yppersta slag,
 Av sämsta den var väl ej heller.
 Om själv i den frågan får yttra mig, jag,
 Jag den som ett *mellanslag* ställer.
 Och om jag mot bordsskicket bröt med min sång,
 Jag *bryter* nog *om* någon följande gång
 När boktryckarmöte det gäller.

*

Det bästa som flutit ur Aron Jonasons penna skola vi emellertid inte söka i dagböckerna och i de otaliga spalterna, i tidningar och kalendrar. Nej, i ett par av de stora ordenssällskapens arkiv må det sökas. De stora ordensfestsalarnas tribuner voro hans rätta forum.

I de gladaste av alla samkväm, där, för att

tala med en annan ordensskald, Wadman, glädjens gudomlighet bor, som en skyddande genius, mitt bland bröderna, »där sinnesvilan vaggar sig vällustigt i våra hjärtan», och »föرنöjelsen tornerar i vår själ» — i det av Aron så högt älskade ordenssällskapet Göta Par Bricoll var han den oförliknelige fästtalaren och skalden.

Han ägnade sig med liv och lust åt ordensväsendet och med detta, särskilt det glada, stämde så innerligen väl hans temperament och begåvning. I Par Bricoll var han ceremonimästare. Och som dess ordensskald blev han med åren personligen bekant över hela vårt land eller åtminstone inom »det vidsträckta område, över vilket bricollisternas Moster Barbara sträcker sina vinlövskransade spiror».

Ofantligt populär var han också inom Par Bricoll, vilket vid ej mindre än tre tillfällen hedrade honom med storartade hedersbetygelser: när han gifte sig, när han firade sitt tjugufemårs-jubileum som bricollist och på hans sjuttiårsdag. Dessemellan har han ju också firats, men de tre nämnda tillfällena voro de mest anmärkningsvärda. Och som talare och skald hade

han erövrat den inom Bricollariet bekanta, men ytterst sällan utdelade Westerstrandska medaljen — det, som det vackert sagts, gyllene inseglet på en högt över det vanliga måttet för tillfälligheternas diktare strålande begåvning.

Det firades icke en fäst inom det glada sällskapet, där ej Aron var med. Sällan företogs en utflykt eller ett sångartåg utan att man förvissade sig om den uppburne ordensskaldens personliga medverkan vid prolog och nachspiel.

Bricollariets betydelse, dess uppgifter och strävanden — att *söka glädje* och *sprida glädje* — har också av honom flerfaldiga gånger belysts, bl. a. i strofer som dessa:

Det var i *sångarkungens* dagar
 Det föddes, vårt Bricollari,
 Och det är därför som dess lagar
 Ock andas idel harmoni.

Det stiftades av store andar,
 Tre skalder utav första rang,
 Och det är därför sången blandar
 I allt dess görande sin klang.

En trio sig i muntert gille
 Församlade en vacker kväll,
 Ett klöverblad av kvickhet, snille:
 En *Bellman*, *Hallman* och *Kexél*.

Vid glasens klang de lade grunden
 Till det, som se'n blev *Par Bricoll*,
 Och övertogo från den stunden
 En var i sällskapet sin roll.

Och glada, friska toner svalla,
 Från lyrans strängar ljödo de,
 Bacchantiskt ystra voro alla,
 Men Bellmans främst dock bland de tre.
 Och ännu friskt den sången ljuder
 Från ett förflutet tidevarv,
 Och oss en plikt så helig bjuder,
 Att vårda ömt ett dyrbart arv.

Och än, liksom i tid förgången,
 Det bricolleriets uppgift är,
 Att dyrka glädjen, dyrka sången
 I broderligt förbund. Och när
 Vi oss till Templets gårdar söka
 Det händer aldrig någon gång
 Att icke — för att glädjen öka —
 Han tonar friskt vår kära sång.

För allt vi sjunga! Ritualen
 Oss oavvisligt bjuder så:
 Vid cer'monierna i salen,
 Till bord, och när från bord vi gå.

Vid bågarn sångens toner strömma —
Ej druvan blott gör oss tillfreds —
För varje bottenkål vi tömma
En särskild sång oss står tillreds.

Mest ljuda tonerna dock klara
Och med dess skönsta harmoni,
När som vår dyrkade *Barbara*,
Vår skyddsgudinna, hylla vi.
Ja, när för henne ljuder sången
Varenda broder stämmer in,
Var ton är då från hjärtat gången,
I högre grad än någonsin.

Och vad är det vi se i henne?
Ej skyddsgudinnan blott och bart
Med diademmet i sitt äne,
Som strålar högt och ljust och klart.
Nej, det är dig, du ljuva kvinna,
Och icke endast en idé,
Det käraste på jord, vi finna,
Som vi uti *Barbara* se.

Vad mest, som kan en kvinna sira,
Vi binda samman till en krans,
Och den kring hennes panna vira,
Att än mer öka hennes glans.

Vi henne skönhetspriset giva
 Och dygder uti tusental . . .
 Det individens sak må bliva,
 Att söka se'n sitt ideal!

*

Bricollisterna fira, som bekant, sin stora högtidsdag den 4 december — Barbaradagen enligt den gamla almanackan, Barbro enligt den nya, ifråga om namnsdagarna reviderade. Dagen bär, som bekant, det illustra sällskapet Par Bricolls skyddshelgons namn och otaliga humorister och poeter ha inom sällskapet gnuggat geniknölarna för att åstadkomma hyllningar, värdiga skyddspatronessan.

Redan skalden Wadman, som inom Göta Par Bricoll kanske lyckats bäst i detta avseende, fann det mäktigt svårt, när det föll på hans lott att påminna om Barbaras förtjänster om Bacchi rike, hennes vård om sällskapet och hennes övriga, i fabelns och legendens töcken insvepta, men likväl oförgätliga dygder.

»Jag har», betygar den store humoristen, »renborstat pergament efter en hekatomb av gödkalvar, jag har avdammat tryckta och skrivna,

bundna och obundna luntor av papper och skinn, vilka skulle, om de vore samlade på ett ställe, med sin tyngd förmå pressa Ramberget under Kvillens vassar.

Den heliga Barbara till ära har jag försakat mat och dryck. Jag har svettats och frusit, arbetat med händer och fötter, slitit upp mina skosulor med löp och mina skörten med sittande. — — Ja, jag har förstört min hälsa, jag har med talgljus ruinerat min syn, brutit halsen av mitt goda lynne med nykterhet och, betänk, jag har avhållit mig från gästbud, allt, allt den heliga Barbara till pris och äro. Men all min forsknings möda har för ändamålet varit förgäves slösad.

Hundrade mina föregångare hava med vältalighetens mest prålande färger avmålat hennes förtjänster och redan före mig i klaraste dag framställt det lilla vi veta om henne. Hon har varit en ärbar kvinna utan svek, list och illfundiga stämplingar. Hon har hyllat sämja och enighet, glädje och förtroende. Hon har burit sitt anlete oförställt och icke omhöljt av skrymtets slöja. Hennes lynne, lätt och lekande och upprymt för oskyldiga nöjen, har ännu

mer än hennes sköna kropps bildning förvärvat henne samtidens beundran, glorian åt sitt namn och den rätt att av vårt glada och redliga samfund firas som dess förnämsta beskyddarinna».

Nej, temat var inte så lätt att variera. Det gällde alltid att komma med något nytt i hyllningstalet, nya toner i kvädet på Barbaradagen.

En av de ihärdigaste dyrkarna av skyddspatronessan efter Wadman var Aron Jonason. Och utan tvivel var han en av dem som lyckades allra bäst. Han ägde icke Wadmans frodiga, stundom drastiska och robusta humor, ej dennes skaldiska vältalighet, men i dess ställe förfogade Aron över sin oerhörda fyndighet, sin ordlekskonst och sin lätthet att smida rim.

Om jag ej tar miste gick Aron in i Par Bricoll i slutet av 1850-talet, men hans största framgångar som diktare och talare till Barbaras ära datera sig först från 1870-talets slut.

Efter sistnämnda tidpunkt har han väl skrivit ett tiotal Barbara-tal, av vilka följande kunna betecknas som de bästa: *Hur druvan kom till världen*, *Barbaras släktskapsförhållanden*, *När damerna föra krig*, *En räddande ängel* samt *Barbaras faddergåvor*. Många av

talen ha en intim prägel och fingo sitt värde utslutande genom de fyndiga anspelningarna på personligheter och samtida förhållanden. Andra voro mera allmänt hållna och som prov på dem tillåter jag mig, efter en del uteslutningar, återgiva detta

Barbara-tal.

Någon dag i slutet av oktober månad hade en dam med ett högst ovanligt utseende infunnit sig i en bod för att göra några uppköp. I avseende på hennes yttre erfor jag följande:

På huvudet hon bar en hatt,
Som närmast liknade en tratt,
Den uppbars av en lockchignon,
(En coiffure à la mignonne)
Som föll kring huve't ungefär,
Som druvor uppå en spalièr.
En blick, så strålande och klar,
En hals, så rund och underbar,
Så vit som snö — nej, bättre opp,
Som liljekull med smultrontopp!
En midja, som två bægarglas
Uppå varandra, bas mot bas.
Med ett ord sagt, ett sätt, en hållning,

Som kunde slå en med förtrollning,
 I boden det förvåning väckt
 Att damens eleganta dräkt,
 Som skiftade uti zinnober,
 Var något luftig för oktober.
 Mig tycktes saken ganska klar:
 Att dylik dräkt hon *bara bar*
 I första rummet torde vara
 Beviset att hon var *Barbara*,
 Hon — Bacchi följeslagarinna,
 Hans söndagsbarn och hans prästinna —
 Blott för att honom likna få
 Just älskar städs' att *tunnklädd* gå.

Hon hade, efter att ha likviderat sitt inköp och erhållit ett par upplysningar, skyndsamt avlägsnat sig, i brådskan kvarglömmande på disken ett paket, vilket vid närmare påseende befunnits innehålla några av fruntimmershand gjorda anteckningar. Man hade vidtagit åtskilliga försök, att få reda på papperens ägarinna: man hade hört efter på stadens hoteller, både färdiga och ofärdiga, hade annonserat i tidningarne, men allt förgäves, och då, efter över en månads förlopp, den hemlighetsfulla damen ej låtit sig avhöra, hade man ansett sig ej längre behöva hålla på papperen, vilka så-

lunda hamnat på disken, med utsikt att få dela vanligt makulatur's öde.

Utän svårighet lyckades det mig att komma i besittning av det dyrbara manuskriptet och rädda det från att bliva ett omhölje för sill och såpa. Jag skyndade hem med mitt byte; men borde jag väl söka taga närmare reda på dess innehåll? Frestelsen var stark, nyfikenheten stor, och vad som ej minst lockade mig var begäret att få reda på, varför moster Barbara just vid den här ovan nämnda tiden besökt vår stad. Papperen borde helt säkert kunna lämna några upplysningar härom. Alla betänkligheter fingo vika, jag skyndade att fördjupa mig i läsningen.

Anteckningarne voro i dagboksform förda under de resor, Moster av nit för Bricolleriet årligen brukar företaga, och då hennes åtgärder, rön och iakttagelser städse ha vårt bästa till mål, torde några utdrag ur dagboken utan tvivel, mine Bröder, vara Eder välkomna. Se här några av mig gjorda sådana:

I början av sommaren Barbara gjort
En rundresa kring europeiska hoven. —

I *P. B:s* intresse förnams intet stort —
 I dagarne trenne hon gästade *Påven*.
 För moster han klagade bittert sin nöd:
 Hans stol man berövade stöd efter stöd.
 Mot Bismarck, den kättaren, hördes han rasa:
 »Jag önskar den skurken i skärseldens brasa,
 Han tvingar mig smaka de dropparne bäska —
 Varmed skall till slutet min tunga jag läska,
 Om, som han begynnad, han fortsätter dådet
 Att dagligen minska på *Bischofs-förrådet?*»
 Han grät: »Oupphörligt så måste jag höra
 Hur alla i påven en konst vilja göra;
 Vad under att jag skulle finna det svårt?
 Mitt liv, — det S:t Petrus må veta — är hårt!»
 Vår lättrörda Moster hon lipade med
 Och lämnade *munken*, hon bjöds på, i fred.
 Till reskost med *rom* hon fick fylld sin kantin
 Och kvistade därefter av upp till *Wien*.
 Här gick hon på »spektis» och såg på baletten
 Och frågade hin efter *Wien-etiketten*.
 Om dagarne tappert hon njöt utav rankan,
 Om aftnarne lustigt hon dansade cancan.
 Vid hovet hon uppträdde livat och vitsigt
 Och tyckte att allt var så »*kejsare-snitsigt.*»
 Att sig restaurera, från kejsarestaden
 Hon styrde sin kosa direkte till *Baden*
 Och lögade här sin lekamen i *Rhen*;
 Att *Heidelberg* gästa hon icke var sen. —
 Här blev hon ur fatet, det stora serverad,

Men kände sig härutav smått fatigerad.
 Hon gjorde en tur längs den grågula floden
 Och såg hur ur druvorna pressades blodet;
 Förklaring på gåtan hon lyckades finna,
 Hur, fastän man *tappar*, man likväl kan *vinna*.
 Hon prövade alla de ljuvliga safter,
 Som skänka åt människorna livsluft och krafter;
 Med *Niersteiner* dagligen blev hon serverad,
 Desslikes med *Liebfraumilch*, ej buteljerad.
 När så sitt intresse hon visat för pressen
 Hon styrde sin kosa direkte till *Hessen*.
 Här Kurfursten Barbara hälsade på,
 Han började genast för henne att slå
 Med det resultat — har man nå'nsin hört maken? —
 Att Moster fick göra en resa till *Aachen*.
 Han skyndade efter, hon flydde i harmen,
 Men älskaren fick henne fatt uti *Barmen*.
 Förgäves hon sökte ifrån honom skutta —
 »Jag följer dig, vore det än till *Kalkutta!*»
 Så svor han, av brinnande älskog betagen,
 Men fast han var ståndaktig, blev han bedragen.
 En dag, när av mödorna tröttad han sover,
 Så kvistade Barbara av till *Hannover* —
 Han spåret förlorade av henne då
 Och sörjande fick han vid *Osnabrück* stå!
 Hon skyndade vidare över *Stettin*
 Och *Stralsund* — han efter av självaste hin,
 Men hinna den flyende, se, det var »lügen»:
 När han stod på fastlandet, låg hon på *Rügen*.

Hos Bismarck, den barske, där han ifrån *Varzin*
 För världen dikterar sitt »thekel, upharzin»
 Hon gästade sedan en dag eller två
 Och såg hur hans trenne historiska strå —
 På tal om de svåra politiska fallen —
 Sig reste till väders på furstliga skallen.
 I kejsarestaden den stora vid *Spre*
 Hon uppehöll sig uti dagarne tre,
 Blev firad av gubben den segerbegrönte
 Och tusen bevis på hans kärlighet rönte.
 Den gamle, som segrat i hundratals slag,
 Slog ivrigt för Moster den gudslånga dag,
 Men lyckades ej sina avsikter vinna —
 Ej finnes en fästning så stark, som en kvinna!
 Hon smålog och sade: »den gubben ej går —
 Visst aldrig till seger-grisett du mig får!
 Kan inte en kvinna till Tyskland få resa
 Med mindre än föremål bli för slik nesa,
 Så vore det också väl självaste hin!»
 Och därmed hon gav sig åstad från *Berlin*.
 Den gamle blev dyster och sorgsen i hågen,
 Att Moster ej var honom mera bevågen.
 »Pottztausend!» han svor »kom du hit noch ein
 mal igen!»
 Och reste, att glömma sin harm, till *Italien*.
 Men Barbara smålog och fortsatte färden
 Till *Frankrike*, skönaste landet i världen;
 Där mätte gudomligt vår skyddspatronessa,
 Ty vinet som bäst höll man på till att pressa.

Först ställde direkt till *Champagne* hon sin gång.
Carte Blanche och *Cremant* av *Moët et Chandon*
Med mera av detta förföriska vin
Hon köpte för klingande »guld kronor» in.
Så lätt hon sig kände på Frankrikes jord,
Som hade hon varit behörigen smord.
Dieten hon för uppå hullet dock tager —
Blott dricka, knappt äta, gör människan mager!
Hon måste försöka att komma till *Hull*
Och reser till *Albions strand* för den skull.
Väl ditkommen, strax hon *Victoria* besökte
Och tappert de tvenne på armarne krökte.
De kolkade whisky från morgon till kväll
Och moster sig kände så innerligt säll;
Fick löfte desslikes om strumpebandsorden,
Men det kan väl hända att aldrig hon får den.
Fast roligt hon hade, hon tyckte ändå,
Att svårt var i *London* i dimman att gå —
För ändan hon fruktar och därför vänder
Hon ryggen till drottning *Viktorias* länder.
Hon hade för avsikt besöka *Turkiet*
Men ansåg för rådligast att låta bli'et,
Av fruktan för dessa förvildade skurkar
Som leva som människor ej, men som turkar;
Hon undvek för thy att tangeras den orten,
Där främlingen brukar att köras på *porten*.
Till *Spanien* årligen brukar hon fara,
Ty sherryt där finnes, det älskar *Barbara*;
I år hon den resan har inställt med flit,

Befarande att ifall hon komme dit
 Nytt uppslag åt upproret hon skulle giva,
 Ty möjligen kunde befolkningen bliva
 Än mera *barbarisk* än redan den är
 I händelse Moster sig visade där.

För övrigt hon flackat omkring hela jorden,
 Men mest har hon vistats här uppe i *Norden*,
 Ty fast överallt hon är välkommen gäst
 I *Skandiens* bygder dock trives hon bäst.
 Och främst ibland länder hon *Sverige* sätter,
 Dess skogar och sjöar, dess berg och dess slätter
 Hon älskar med hela sin eldiga själ
 I mot- och i medgång, i ve och i väl.

Det var just samma dag, som hon besökt
 den handelsbod, jag i början talat om och,
 tankspridd som hon var, glömt det manu-
 skript, ur vilket jag hämtat det, som jag nu
 haft nöjet att delgiva bröderna. Men ännu
 något mera fanns bland papperen. En visa,
 synbarligen avsedd att vid besöket tillägnas
 Par Bricoll, och jag tror mig endast gå Bar-
 baras ärenden, då jag till sist tager mig fri-
 heten föredraga henne under en titel, som

Det skadar inte.

Det skadar inte att framför allt
 En dag på året man glädes,
 Själv Bacchus det sina barn befallt
 Och är ibland dem tillstädes.
 Att härtill blivit bestämd i lagen
 Uti *December den fjärde dagen*
 Det skadar ej!

Det skadar inte, ty denna dag
 Är ej av nyck blott ett foster,
 Mitt namn densamma har givit jag,
Barbara, allas er *Moster*,
 Och att den dagen jag brukar vara
 Bland bricollisternas glada skara
 Det skadar ej!

Det skadar inte att Par Bricoll
 Sin gamla moster värderar,
Det skadar inte att på sitt håll
 Hon sina barn protegerar,
 Och att hon samvetsgrannt tackes tillse
 Att icke barnen må fara vilse
 Det skadar ej!

Det skadar inte att vara glad
 Och ta sin dag som den kommer,
 Dränk ledsnaden i pokalens bad
 Så tycker *Barbara* om er.

Att Bricollisterna *Munterheten*
 Som levnadsregel har ställt i tēten
 Det skadar ej!

Det skadar inte att Ordningen
 Man söker att respektera,
 Ty bästa hjälpmedlet är ju den
 Att ysterheten reglera;
 Att P. B. valde den, mine bröder,
 Bland pelarne, som dess tempel stöder
 Det skadar ej!

Det skadar inte, att Bacchi kult
 Man ivrigt ägnar sin dyrkan,
 Att tömma glaset när det är fullt,
 Att saften har rätta *styrkan*;
 Men att desslikes som regel fatta
 Att egna *Styrkan* ej överskatta
 Det skadar ej!

Det skadar inte att först och sist
 Man söker leva i sāmja
 Och att man strävar, som bricollist,
 Att broderskänslorna främja;
 Att minnas stāds, att man ej har roligt
 Uti ett lag, som ej är *förtroligt*
 Det skadar ej!

*

Så sjunger Barbara, vår moster,
Till tack för hennes snillefoster
I dag på hennes namnsdag böra
Vi henne väl den äran göra,
Att tömma här en festpokal —
Mig tillåt skålen ut att bringa,
För Barbara, den väna, klinga
Hon, som gett uppslag till mitt tal.

*

De flesta av dessa tal belönades med sällskapetets pris i klingande guldmynt. Och jag gissar att sällskapet W-6 i Göteborg, av vilket Aron Jonason även var en varmt hängiven ledamot under många år, satte lika stort värde på de tillskott han gav åt samkvämens trevnad.

Som en lämplig avslutning av detta kapitel skall jag till sist anföra dessa Aron-Jonasonska kväden ur ett par bricoll-tal:

Ett kretslopp.

När den friska sången ljuder
Ren och fri vid bålens rand —
Ordning, Munterhet han bjuder
Och på skrålet lägger band.

Intet då kan glädjen störa,
Som oss skänker druvans blod —
Vin och Sång tillsammans höra
Är en gammal regel god.

Jämt i kretslopp gå de tvänne;
Druvans saft är sångens lust.
Sången återgiver henne
I förädlad form sin must.

Druvans saft av pressen skattas,
Saften upp av fatet ta's,
Från detsamma se'n den trattas
På buteljer och i glas.

Ifrån hjässan ned till hälen
Föres den från glasets rand,
Giver lyftning först åt själen,
Lossar sedan tungans band.

Snart sig formulera orden
Till en inspirerad sång;
Genom rymden omkring jorden
Gör den sedan resan lång.

När ånyo vår det bliver
Ned med daggen faller den,
Druvans stock ny saft den giver
Och blirså till vin igen!

Det är sängens makt och styrka!
Städse så det bliva skall —
Bacchibarnen skönast dyrka
Fader sin med toners svall.

Må jag ock i toner svaga
Känslan få ge luft till sist . . .
Sången Ni till godo taga,
Käre, bröder, trots dess brist.

Hjärtat vilar på min tunga
Hop av all er vänskap klämt,
Och får nu jag icke sjunga,
Exploderar jag bestämt!

*

Visa om glaset.

Glaset är en präktig massa
Känd från gråa forntidsdar,
Färgrik stundom, stundom klar,
Den till tusen ting kan passa.
Allt beror på hur det ta's
När det frågan blir om glas — —
Men det är ju rent förskräckligt
Att det vara skall så bräckligt!

Handskas man ej därmed varligt
 I ett nu det kan bli spräckt,
 Lätt det jämväl kan bli knäckt
 Och — vad ej är mindre farligt —
 Trots sin *svaghet* det förmår
 Oftast nog en *styrketår*
 Åt en stackars sate giva
 Så att själv han knäckt kan bliva.

När det bildar sig av askan
 Föga det sitt öde vet; —
 Bäst av allt mig synes det
 När det tar gestalt av flaskan,
 Eller när det ur sin degel
 Flyter för att se'n bli spegel,
 Om ock döljer sig däri
Spe och spegelfäkteri!

Utan glas fanns ej lorgnetten,
 Ej monokel, ej pince-nez,
 Dessa *ögontjänare*,
 Oumbärliga för sprätten. —
 Slätt sig stode utan glas,
 Ävenleds bricollkalas . . .
 Fanns ej kikarn, vore benen
 Ett spektakel blott på scenen!

Utan glas ur Dödens händer
Sluppe man måhända fri,
Ty det glas med sanden i,
Som han så behändigt vänder,
Måste han ju sakna då —
Dock, han hittade nog på
Annat sätt att peta ut en
I den kritiska minuten!

RSW

Marstrand.

Gamle kungen och Jonason.

Den lilla havombrusade västkuststaden, som bär det poetiska namnet Marstrand, är bekant för de flesta svenskar, om inte mer så till namnet. Men ej för svenskarna allenast. Vida utöver Sveriges gränser har ryktet gått om den vackra staden i Kattegats havsband. Och det är för länge sedan erkänt, att Marstrand är en av de av naturen mest gynnade badorterna i norra Europa.

Otaliga tungor ha också sjungit den lilla västkuststadens lov. Och vill man vara riktigt entusiastisk kan man ju säga, att ingen plats på jorden är som Marstrand — havets, klipornas och de gröna idyllernas stad. Men då skall man älska havet över allt annat, havet

och det egendomliga svenska skärgårdslandskapet i all sin storslagna enslighet.

Marstrand är den oförlikneliga sommarstaden.

Fager är den om dagen, när solen står högt över vallar och torn, badande staden i ett hav av ljus. Men solen bränner icke så stark. Friska, kylande, saltmättade vindar blåsa från väster, mildrande glöden, och det salta tångdoftande vattnet öppnar sin famn till lögning och svalka. Här återfinna stackars mänskobarn, som utpinats av storstadens arbete och fröjder, jämvikt och sinnesro genom att lyssna till vågornas brus och lek mot bruna hållar.

Fager är den också mot aftonen, då solen glider mot den ljusblå fjärran linien i väster och slår en gyllne, glittrande och flammande bro mellan staden och Pater Nosters mörka klippor. Kvällsvinden mojnar sakteliga, båtarna glida in mot land och seglen teckna sig som vita havsfåglar mot rymdens blå. Himmelsgloben rodnar mer och mer och sjunker slutligen med ett milt rött skimmer i västerhavet; medan vattnet färgas violett och grått och blått till ett obeskrivligt hänförande färgspel.

Ja, Marstrand är en härlig sommarstad. Frisk

och okonstlad och förnäm på samma gång. Med sina nätta hus och pittoreska gator har den hela den svenska småstadens idylliska behag. Överallt en rikedom av luft och ljus. Överallt små nätta hagar och trädgårdar, bjudande till lugn och sinnesro i ljuva försommar dagar, när körsbärsträden stå som vita skyar mellan husen och syrenerna blomma och all den andra rika Marstrandsfloran sväller ut i yppig prakt.

Livlig och roande och intressant är staden också med sin rörliga hamn och sin långa brokiga hamngata, med sin mångfald av vita segel vid kajerna, högsommarens mänskovimmel, de hundratals badgästerna, de luftiga sommar-toaletterna, de eleganta damerna, soliga leenden, skälmeri och flirt.

Den som sett denna vackra stad i havsbandet och njutit av dess behag undrar sannerligen inte på att densamma årtionde efter årtionde äger samma oemotståndliga dragningskraft. De som »upptäckte» den gamla fiskarstaden, vars historiska ursprung spåras någon gång i en grå forntid, voro egentligen göteborgarne. Och det är väl genom deras inflytande som Marstrand blivit ett mondänt havsbad.

Det är rätt intressant att höra gamla göteborgare berätta om Marstrands första tid som badort, då passageraretrafiken mellan de båda grannstäderna, den stora och den lilla, upprätthölls av fiskarjakter och då resan, som nu göres på två timmar, drog en hel dag i lyckligaste fall, om vinden var god.

Många trotsade emellertid besvärligheterna. Och de som en gång njutit av den härliga havsluften och de stärkande salta baden ville partout dit igen. Och så spreds ryktet om Marstrands stora företräden som rekreationsort.

Med ångbåtarnes inträde i trafiken blev invasionen av badgäster allt kraftigare. Till slut blev det trångt om saligheten. Det berättades till och med att fruar, som om vintern bodde allena i sina ägande gårdar, under badterminerna med undergivna sinnen uppehöll sig i skjul, dolda för nyfikna blickar genom framför ingångarna uppsatta skynken.

Det var då göteborgarne funno sina vänner bo i Styfverts gård, Brömsegården, Åstrandiska huset, Tornviken, hos Jonssons vid torget o. s. v. Och hälsade man på fick man livliga skildringar av östadens märkvärdigheter och

drogs ut på upptäcktsfärder till S:t Eriks grotta och Nålsögat och fästningen och Tåudden. Eller genom Dygdens stig och över Trampen till det idylliska värdshuset Alphyddan, där det var småtrevligt och behagligt vid småborden under de lummiga trädkronorna och där man i alla tider högst förträffligt kunde restaurera kroppshyddan med god mat och dryck.

Det lilla värdshuset såg generation efter generation av göteborgare och marstrandsbor och främlingar från in- och utland samlas där till vila och glam och njutningar. Man trivdes där. Det gick enkelt till. Tonen var fri men ändå värdig och glad.

Ännu berättas det om det muntra livet på gamla Alphyddan fordomdags, då gästerna trängdes om ett slags förfriskningar som kallades *söndagsnissar*. Och då kvicka stockholmare och dito göteborgare där stämde möte och höllo målron vid makt.

Göteborgarna angåvo emellertid för det mesta tonen på Alphyddan och där har vitsats alldeles förskräckligt under tidernas lopp. Men så var ju också Aron Jonason stamgäst där, liksom stockholmarnes Svante Hedin. Och

troligen är det från den förstnämnde det roliga i denna lilla dialog emanerar:

— Marstrandsborna ä' ena riktiga kannibaler.

— Hur så?

— Jo, di lever ju på badgäster.

Under 1860-talet var det en från Göta källare i Göteborg bekant och av äldre göteborgare mycket uppskattad restauratris, fru Palin, som förde spiran på Alphyddan. Men efter hennes död 1871 övertogs stället av göteborgstraktören G. Lovén, gift med Aron Jonasons syster, och detta var väl en av orsakerna till att Aron redan från 1870-talet knöts med allt starkare band vid den redan då berömda badorten.

Om jag säger att Aron Jonason vistats i Marstrand som badgäst i nära ett halvt sekel, säger jag inte för mycket. Och under hela denna tid följde han med det livligaste intresse badortens utveckling, främjande denna efter bästa förmåga i tidningsspalterna. Många ha skildrat den vackra västkuststaden, dess badortsliv, dess behag och nöjen vältaligare, mera spirituellt, poetiskt och entusiastiskt än Jona-

son, men ingen har, åtminstone bland badgästerna, så länge sjungit Marstrands lov i tal och skrift som Aron Jonason, ingen gjort så många personliga insatser i badortens nöjesliv som han.

Det senast förflutna halvseklets Marstrandskrönika skall vittna därom. Knappast någon basar, offentlig fäst, samfäld badgästutflykt eller välgörenhetstillställning gick av stapeln utan hans medverkan i de gångna åren. Det var han som gjorde prologen och *visan för dagen*, det var han som satte piffen på fästprogrammen och basartidningarna, det var han som var upphovsmannen till de kvickaste muntrationerna och med en outtröttlighet utan like medverkade vid festarrangementen. Han var också i flera år med i *direktionen för nytta och nöje*, rolighetsminister och sällskapsbroder och god vän med alla, hög och låg.

Få av Arons samtida voro också i tillfälle att som han göra jämförelser mellan den anspråkslösa badorten på 1860-talet och det mondana Marstrand ett halvt sekel senare. Och jag tänker att det var med ett visst vemod den åldrande Aron steg upp på fästningstor-

nets krön en sommardag i sekelslutet och inspirerades till en dikt som denna:

Jag nyss klev upp på fästningstornets krön
Och tog en överblick av Marstrandsön,
Där upp han höjer sig ur salta vågen.
Och många minnen döko upp därvid
Från yngre dagar, från en svunnen tid,
Då man var morgonfrisk och glad i hågen.

I mångt och mycket var sig bilden lik:
Där samma bergsknalt och där samma vik,
Där samma sund och där de gråa skären.
Men mycket annorlunda var än då
Mot förr, när Marstrand hyste *gossar blå*
Och fick sin prägel utav militären.

Nu allt där nere synes mig så tyst,
Från fästningsvallen ej förnims ett knyst,
Det hela förefaller antikverat,
Det garnisonen fordom skänkte glans
Ger intryck nu av dekadans,
Nej, kanske hällre av *civiliserat*.

På stolta vallar, där i forna dar
Kanonens eldgap uppå tal gav svar,
Han låg förstummad nu, den morske bjässen.
Helt annat var det förr i tiden då
En *Nordenfelt* man inte tänkte på
Och inte heller på en *Krupp* i Essen.

Med optisk telegraf man fordom fick
Sig hjälpa bäst man kunde, och det gick
I sakta mak — det veta må vår Herre!
Elektrisk telegraf nu knappt förslår,
Ur brädet honom telefonen slår
Och klickar den ett grand, man väsnas värre.

Förr medels hjulbåt gjorde resor man —
Nu *Lysekil* får jämt och nätt gå an,
Föraktligt ser man ned på lilla *Freja*.
Förr kom på lustfärd folk i tiotal,
Nu är en söndag Marstrands kaj för smal,
Det är ett stim, liksom om jul hos Leja.

I forna dagar *hästen* var unik,
Där för sin kärra spänd han träget gick
Och tåligt drog sitt lass på knagglig gata,
Men nu för tiden är det annan sed:
Han två kamrater fått att tävla med
Och båda tros den gamle hjärtligt hata.

Mest oförändrad staden tedde sig,
Och folk, som knogade på *Dygdens stig*,
De hade svårt, som förr, den vägen vandra.
Men däremot det föreföll mig så,
Som — när det gällde *villo*-vägar gå —
Man sökte överflygla rent varandra.

Så stod jag tankfull där på tornets krön,
Lät blicken irra runt kring Marstrandsön,

Och skuggorna begynte att förlängas.
 En rad av minnen genom hjärnan drog —
 Då kom en man och mig på axeln slog
 Och sade: — Herrn får gå, för här skall stängas!

*

Aron Jonasons varma kärlek till Marstrand tog sig de bästa uttryck i vad han skrev om badorten, vilket i hans bästa dagar kunde vara nog så spirituellt. Så äro nedanstående »*marstrandstaylor*» ej så oäfvna vittnesbörd därom.

*

1. **Baden i Västersalt.**

Vad är det, som från ålder gjort att staden
 Som hälsoort har spel't så stor en roll,
 Som samlat gäster hit från alla håll
 Och har ställt Marstrand främst i hela raden
 Av konkurrenser, större eller smärre,
 Och med resurser, flere eller färre —
 Vad allt de heta veta må Vår herre —
 Vad är det? Vilken fråga! Baden, baden!
 Den salta vågen och den sköna tången —
 Den *en* gång i *den* tången blivit fången
 Han söker gärna dit för andra gången!
 Att det är baderskorna påstår mången,
 Och *det* är sant, ty — ärade madam —
 Som oupphunna kan man ställa fram er
 När frågan blir att medelst grundlig gnidning
 Åt stelnad blod förläna ökad spridning!

*

2. Vid Tåudden.

Så är att nämna därnäst promenaden
På banad stig kring hela Marstrandsön,
För lungornas förfriskning lika skön,
Som den är stärkande och bra för vaden.
Motionen — hur bekvämt är ej att ta' den
Och huru ledigt går det ej att starta
— Man säkert litet var gjort detta rön —
Se'n herr Magnell — en *ökänd* karl, som få —
Har tydligt stakat ut hur man skall gå
Om blott till ciceron man tar hans karta
Den bäste ledare, som man kan få sig,
Med den till hands man aldrig kan *förgå sig*.

Effekten blir av vandringen enorm
När västanvinden ökar sig till storm
Och vågen rytande mot stranden vråker,
Förföriskt lockande i allt sitt dån!
Men unga fröken fruktar inga hinder,
Det säger hjältemodigt hon ifrån,
Hur fräckt än stormen nyper hennes kinder
Raskt trotsar hon dess raseri och hot,
Hon tappert kryssar, hur det bär emot
Och fastän hon med nöd på liten fot,
Ja, fastän knappt på bägge hon står säker,
Hon dock riskerar ställa sig på *Tån!*
Men *vågens spel* och vindarne, som tjuta,
För dylikt *vågspel* lämna rik valuta!

*

3. När ångbåten kommer.

Att här är tråkigt, det är slemt förtall —
 Om ej man är det, kan man *bliva* skral
 När dylikt nonsens snackas eller skrives. —
 I Marstrand tiden angenämt fördrives.
 På Sveriges västkust ingen badort gives,
 Där i så imposanta berg det klives,
 Där dagsprogrammet är så rikt, som här,
 Att det bevisa, vållar ej besvär,
 Tvärtom en formlig bagatell det är:
 Åt den, som »morgonstundens gull» ger priset
 Sin famn så älskvärt bjuder »Paradiset . . .»
 I trädens kronor morgonvinden spelar,
 Musikens toner blanda sig däri
 Och kommes så åstad till alla delar
 En genomkomponerad symfoni
 Så imposant, som »sfärers harmoni»!

Nu signalerar båten — rask på foten
 Man skyndar ner till strand, att ta emot'en
 Och mönstra strandsatt passagerarhop . . .
 Från alla håll förnimmas glam och rop:
 »Se X., den kände riksdagsledamoten!»
 »Och Y. med fru och barn från Vimmerby!»
 »Och fröken Z., för säsongen ny!»
 »Och Calle P., den store idioten!»
 Ja, här är inte brist på reflektioner
 I både skarpa och i milda toner . . .

Tack vet jag bärar'n då, han är passiv,
Ty han har gjort till uppgift för sitt liv,
Att städse skilja saker från personer.
En rörlig tavla detta nummer ger oss,
För genremålaren ett gott motiv, — —
Med rikligt samtalsämne den förser oss —
Vi kunna förevisa, om man ber oss,
En av dess lyckade reproduktioner —
Med en och annan distinguerad heros
Samt folk med kameror och med stativ!

*

4. Ett parti bräde.

Man seglar, fiskar, lögar sig, flanerar,
Man läser tidningar, man musicerar
Man spelar kort — dock ej ett dugg hazard —
Man roar sig med ett parti biljard;
Man plöjer parkens sand, likt karavanen,
Man *slår* för damer på lawntennis-planen,
Man dunkar bräde med en iver, som
I sin församling mannen med kaftanen —
Men härvidlag det finns ett litet *om!* . . .
»Man dunkar bräde!» Må det bli förlåtet
Om detta kanske var för mycket sagt,
Det borde tillagts: »Om man kommer åt'et!»
Ty liksom äpplet faller nära trädet
Så följa barnen i de gamles spår,

Och så det händer lätt att pysen slår
 Helt ogenerat gamle herrn ur brädet.
 Och smockar tärningarna uti klädet
 Precis som äldre folk för sed det har —
 Pass på, en vacker dag ett baby-par
 Med sudd i munnen ett parti sig tar! . . .
 Ja, tidens strömningar gå i den andan . . .
 Då blir det riktigt trevligt på verandan!

*

5. Elva-kaffet.

Med »nattbåt» resa in till Göteborg
 De vita slavar, som för födan sträva,
 Som för de pluringar, sejouren kräva,
 Bak'disk och vid pulpet få dra försorg,
 Som måste sörja för att jungfruns korg,
 När hon för inköp ger sig av till torg,
 Bli'r fylld med läcker kost för middagsbordet.
 Att tiden döda — straff ej medför mordet —
 I smårum herrarne sig här placera,
 Med vira och med vist sig amusera
 Och sina damer timtals ignorera — —
 Så säges det, fast jag visst inte tror det.
 Men damerna ta även sitt parti,
 Till kaffedrickande i kotteri
 De samla sig, när klockan går mot elva —
 Om allt de prata — utom om sig själva —
 De fira *Sara, Emma, Margareta,*

Kristina, Lena — och allt vad de heta,
Behandla livligt männens tyranni,
På goda grunder — det må himlen veta —!
Det går fullt lika bra vid äkta *mocka*,
Som vid *brasil* att om sin nästa skrocka,
Och det går lika lätt om folk att tala
Vid *Costarica* som *Guatemala*,
Och lika trevligt har man en bekant hos
Om man på *Java* bjudes eller *Santos*!
Vi kasta bak ridån en hastig blick:
Den tavla, där sig ter, idé oss giver
Hur i en sådan stund med lust och iver
Man förmiddagen hos en vän fördriver; —
Hur när man tar en liten tår på bit
På samma gång med all berömvärd iver
Och bit för bit *det* spörsmål söndertages
Som inför kaffejuntans domstol drages.

*

6. Middagsmusiken.

Ifrån skilda håll i staden,
Ifrån fiske, segling, baden,
Kafferep och promenaden
Samlas grupper, hela raden,
Middagsdags i Badhuspark.
Toner klinga från estraden,
Neumann spelar, så att bladen

Dansa kring i takt på mark —
Just som publiken vill ha den.
Alla äro idel öra . . .
Då ett missljud får man höra,
Något mellan tjut och skall — —
Verkande uti sitt kall,
Som är ordningen att störa,
Rusa fram, mittför publiken
Några hundkräk, vilka föra
Upp ett lustigt skådespel,
Därtill själva de musiken
Så energiskt exeqvera
Att herr Neumann hörs ej mera!
Icke är det djurens fel
Att slik hundfröjd mitt i parken
De få lov att etablera . . .
Hade de i tid fått sparken,
Skulle de ej nu genera. —
Ångestrop från kvinnoläppar!
Några gentlemän med käppar
Störta fram, intervenera,
Öva stormaktspolitikken,
Slita doggen ifrån tiken
Under det med storm publiken
Deras kraftprov applådera.

7. *Marstrand fin de siècle.*

Teckningar ur vardagslivet
Är, vad hittills blev beskrivet,
Bilder från vår egen samtid . . .
Nu en blick på Marstrands framtid!
Ej dess förlåt skall man röra,
Men förlåt om jag ändå
Vågar mig att pröva på
Den ett grand åt sidan föra.

Målet som man strävar till
Vara tycks att man vill göra
Marstrandsön till ett *Trouville* —
Sådant den må *tro* som *vill* —
Skada kan dock ej att höra
Hur man ämnar ställa till:
Ej med vagnars »Långedrag»
Skall man njuta »Wellenschlag». —
Nej bevars, en vacker dag
Gratiöst och med behag
Sänker man sig per ballong
För att sig i vågen löga —
Kvickt och vigt på samma gång!
Intendenten får man se
Kryssa kring likt en *Andrée* —
Intet undgå kan hans öga,
När han svävar i det höga!

Menskohänder då ej mera
Oss massera och frottera,
Bättre upp, det lovar jag!
Gummorna vi pensionera,
Havets nymfer bad servera —
Neptuns hov och hela rasket
Taga ledningen vid plasket!

*

Med dessa strofer rör sig poeten, som man ser, i det moderna Marstrand, vilket är något annorlunda än det forna patriarkaliska. Fonden, mot vilken de levande bilderna avteckna sig, är densamma, men livet ett annat, mera rörligt, brokigt, febrilt, kontinentalt.

När ovanstående skrevs hade Marstrand blivit en stor badort och konung Oscar den andres sommarresidens. Tack vare gamle kungens månadslånga besök där blev Marstrand en badort med europeiskt rykte. Utsikten att få sola sig i den kungliga glansen verkade magnetiskt på den svenska börds- och börsaristokratien, vilken snart kom att trängas här med utländska turister — de sistnämnda av nyfikenhet att se det berömda svenska majestätet så att säga i vardagslag.

Därigenom att kung Oscar i tjugo år, från 1887 till sin död, gästade Marstrand blev stadens namn intimt knutet till hans historia. Monarken älskade den fagra västkuststaden, han längtade dit och fann sig synnerligen väl de korta veckor han gick där som en vanlig privatman, njutande av de salta baden och den stärkande havsluften. Det var, som det vackert sagts, sjökonungens kärlek till en del av hans land, där han har sina bästa och mest ursprungliga havets arbetare. Där hela miljön är sjökonungens. Inte blott vindarna och klipporna utan ock befolkningen.

Under tiden Marstrand var kung Oscars sommarresidens utvecklades där ett badgästliv, utan gensägelse det förnämsta i Norden. Och den lilla staden blev under själva högsäsongen en brännpunkt för den stora världen.

Skildrarne av denna oförgätliga Marstrandstid äro legio och de mest entusiastiska voro naturligtvis göteborgarna, vilka rent av betraktade Marstrand som *sin* speciella badort. Och göteborgarne äro, som bekant, stora lokalpatrioter och stora beundrare av royautéens impo-santa emblem.

Det skulle vara mycket intressant att återge några av de mest entusiastiska lovsångerna till kung Oscars Marstrand. Och jag känner mig nästan frestad göra en själv, men då jag är rädd att denna bleve för dityrambisk, skall jag, på det läsaren må komma in i miljön, i stället ta mig friheten begagna ett par utdrag ur en samtida framstående stockholmsjournalists — Brag — mera objektiva, mera lugna skildring.

Först sedan kungaskeppet Drott kastat ankar å den traditionella platsen mitt emot södra fästet, började societetslivet på fullt allvar, men då, säger han, tog det stundom en hart när fruktansvärd fart, ständigt med den outtröttlige monarken som medelpunkt. Han avlade i Marstrand så mycket som möjligt av den konungsliga värdigheten, älskande att vara såsom en vanlig dödlig. Han syntes i fulla drag njuta därav samt var mot alla den personifierade hjärtligheten, gärna till hands med ett älskvärt skämt.

Ett gouterat förmiddagsnöje i Marstrand var att gå och se på, när kungen spelade lawn tennis uppe vid den gamla fästningen — säkerligen den härligast belägna tennisplan i världen. Konungen spelade med liv och lust och var

städse vid ett språksamt lynne. Vi erinra oss ett tillfälle, då han lyckades tillintetgöra en motståndare på några och tjugo varar, varvid han med ljudelig stämma gav den besegrade det hugnesamma rådet:

— Du får stiga upp om mornarna och öva dig!

Bland de församlade uppstod den hjärtligaste munterhet, när kungen med dessa ord slog sig ned i de fagra damers krets, vilka utgjorde en trogen livvakt kring det ferienjutande majestätet.

Ville man på en gång göra ett överslag av vad Marstrandssocieteten rymde av elegant och distinguerat, skedde detta — yttrar vår skribent — lättast en middagsstund, då kungen åhörde konserten i societetsparken. Herrarna följde i regel majestätets goda föredöme att uppträda i de numera traditionella, både praktiska och klädsamma blå kavajkostymerna, medan damerna däremot utvecklade en högt skinande toalettlyx.

Närmast konungen såg man vid dessa tillfällen i regel två äldre, högt vördade damer: generalskan Abelin och grevinnan de la Gardie,

och därefter följde den långa raden av yngre representanter för det täcka könet.

För övrigt upptäckte man överallt bekanta ansikten. Här underhöll den sirlige general Björnstjerna en spirituellt konversation med en engelsk och några svenska diplomatfamiljer. Ej långt därifrån iakttogs prinsessan Karadja i livligt samtal med en bekant Lundaprofessor, sedan Gustaf Fredrikson övergivit henne för att gå fram och göra sin reverens för det gemytligt vinkande majestätet.

Från motsatt håll nalkades de ståtliga bröderna Wijk, konungens gäster ombord på Drott, överhovjägmästare Ankarcrona o. s. v. Den ena bekanta personligheten passerade revy efter den andra. Det vilade sol och glädje över den livfulla tavlan. Och muntrast hade man i det sällskap, där Harald Wieselgren och Aron Jonason förde skämtets spira.

Med dessa stockholmsförfattarens sista ord kommer jag osökt in på Aron Jonasons del i detta minnesrika badortsliv, hans insatser jämväl i det *nya* Marstrand. Med den smidighet, som var honom egen och stämde så väl med hans spirituella lynne, kom han snart på lika

god fot med den nya förnämare societeten som han varit det i fråga om den tidigare mera borgerliga.

På grund av sitt rykte som kvickhuvud och god festarrangör intog han sin plats i direktionen för nytta och nöje under de nya förhållandena, vilka krävde större uppfinningsrikedom, mera esprit och fantasi.

Det gällde nu att sätta högre stil på de offentliga tillställningarna, att tillgodose en kunglighet, som själv var hög intelligens och skönande, och en *beau monde* förresten, som hade sett så mycket av modernt badorts- och nöjesliv och därför ansågs ganska blasé.

Jag tror mig veta att Aron Jonason i förberedelserna och planläggningarna av de stora festligheterna i den tidens Marstrand var en ofantligt intresserad och drivande kraft, liksom att han aldrig fallerade när det gällde aktivt deltagande i utförandet, genom prologer, roligheter och text till tablåer och teatraliska upptåg. Och det var minnsann ingen lätt sak detta.

Meningarna inom direktionen kunde vara ganska stridiga. Och inflytelserna utifrån

stormade på med västanvindarnas styrka. Ty före ett kungabesök och framför allt före en stor fest till kungens ära förlorade de kvinnliga badgästerna, unga och gamla, så lätt sina mer eller mindre förtjusande huvuden. De intrigerade och talade och viskade och skreko, som en krönikör skrev en gång — och kungen, kring vilken allt intresset koncentrerades, hade inte en aning om de skyhöga lidelser, som gingo på Marstrandsön och mot vilka vindarna kring fästningstornet en stormkväll voro milda sommarfläktar.

Den som i allt detta lidelsefulla liv, i all den beskäftighet som utvecklades vid kungafesterna bevarade huvudet kallast var väl Aron Jonason. Mången kontrovers lyckades han också bilägga, mången oro stilla genom ett väl och i rätta ögonblicket inpassat *bon mot*. Det väckte skratt, blev en avledare, verkade som olja på vreda vågor.

Så exempelvis en gång vid ett direktionssammanträde dagen före konungens ankomst. Storartade anstalter hade vidtagits även i det fria, dekorationer o. s. v., och man var helt belåten med anordningarna, då ett förskräckligt

oväder bröt löst med åskbyar och regnskurar. Allmän oro för morgondagen naturligtvis. Men Aron tröstade sina kamrater i direktionen med en erinring om kung Oscars fenomenala tur med vädret, när han företog sina utflykter.

— Var lugn, det blir nog fint väder, sa' Aron — i dag åskar den *Förste*, i morgon Oscar den *Andre*.

Och oron lade sig.

När så landsfadern äntligen kom och det vita kungaskeppet gled in genom Norra inloppet, övergjutet av gyllne sol och atmosfärens blåa vågor, utlöstes de sista veckornas spänning, förväntan, oro i jubel och skön harmoni.

För mången blev festen i societetssalongen, då kungen hälsades välkommen, livets stora händelse. Och vacker var den ju att se. Först gamle kungen, huvudet högre än allt folket, krönt av ålder och ära, vacker och sprudlande sommarglad. Och så hans livvakt: hurtiga och kända officerare i svenska flottans klädsamma uniformer. Och ärevärdiga herrar, stundom i galadräkt och glänsande kraschaner, stjärnor och band. Och så hela samlingen av kvinnlig ungdom, grace och fågring, rike-

domen av toaletter, högtidsstämningen, som efter de första danserna utlöste sig i glädje, i skälmeri och pikanteri. Det låg fest över tavlan, det var en gläsande vacker ram kring den dekorative monarken, som leende och okonstlad men ändå konungsligt värdig, själv roade sig och njöt av hjärtans lust.

Genom sorlet och glammet strömmade musikens toner och ej minst bidrog Neumann, den populäre, över allt landet kände kapellmästaren till festglädjen. Han stämde på punkt och pricka in med den dråpliga karrikatyr Albert Engström en gång gjorde av den musikaliske humoristen. Och än i dag kunna vi se Neumann så som Strixredaktören beskrivit honom:

»Stundom såg han så salig ut, som om han i förväg fått den himmelska basunen i sin hand. Stundom, vid något forte, började han hoppa som en av dessa korkgubbar, vi som barn ställde in i våra mammors pianon. Än vred han sig likt Laokoon eller kanske rättare likt hans ormar. Och så förde han i sublimt majestät de stilla vibrerande händerna ut över orkestern — *gloria, gloria in exelsis!* — tills

han åter leende, hoppande och nickande förde oss till jorden igen, snurrade runt, flaxade med armarna, återtog sitt majestät och avslutade akten med några fruktansvärda slängar åt någon fiende, vars behov av dask måste varit något oerhört.»

Och sedan man vederbörligt glatt sig åt Neumann och beundrat och beklappat någon sångerska eller sångare var det Aron Jonasons tur. Han kom nästan lika obligatoriskt som festtalaren, han med den kungliga välkomsthälsningen. Denne växlade för varje år gestalt, men Aron var densamme. Och när hans karaktäristiska figur dök upp på estraden, blev det tyst i salongen. Ty nu kom kupletten för dagen eller rättare årets

Marstrandsvisa.

En målare bör måla,
Ty det hans uppgift är,
En sångare bör skråla,
Ty det är hans affär.
Och eftersom säsongen
Nu står uti sitt flor

Är lämpligt att ge sången
Till bästa, som jag tror.

Och skall jag först berätta
Hur da'n ihjäl vi slå,
Så är det ej det lätta,
Som väl man kan förstå
Uti system att sätta
Programmet vill ej gå,
Ty vind och väder detta
Beror så mycket på.

Herr Pätterzån förstår, han,
Sig gassa på allt vis,
Här lever han och mår han
Som i ett *paradis*.
I Paradiset slår han
Sin krok för allting *täckt*,
Och i *bassängen* går han
I paradisisk dräkt.

En fröken, liten rar en,
Var kväll vill ha en sväng,
Men doktorn, den barbaren,
Förbjuder dylikt fläng.
Hon gärna ville mörda'n,
Men tänker lugnad se'n:
Om onsdagskvälln och lörda'n
Jag skadan tar igen.

På soaréer bjuda
Artister, som förslå,
Vi vänta hit Neruda,
Aulin retur också . . .
Men bäst som deras guda-
Musik man lyssnar på,
Hörs ringsignalen ljuda
Ifrån biljardens vrå.

Med luften Marstrand skryter,
Med vattnet ävenså —
Hur vredgad västan ryter,
För oss han står på *tå*.
När solen stekhet blänker
Till *Nålsögat* man går,
Dess dalgång svalka skänker,
Förstås — om plats man får.

Från *Malepert* till *fyren*
Man har en vy så rar,
Men i arkitektyren
Sin styrka Marstrand har:
Vid kyrkan står ett *spruthus*,
Som tar sig ståtligt ut,
Vid stranden står ett *kruthus*,
Men där finns intet krut.

Så tyst var sällskapslivet —
Man ville trevligt ha,

Men initiativet
Dock ingen ville ta . . .
Det bättrar sig omsider
Och tager riktig fart,
När sig ett rykte sprider
Att kungen kommer snart.

På tavlan läsas namnen
På dem det göra skall —
Så ankrar *Drott* i hamnen,
Och nu är sorgen all!
Nu trevnaden har vaknat,
Det gick som ingenting.
Nu ha vi, vad vi saknat:
Ett mål att samlas kring!

Det är väl ej förmätet,
Nej, det är rättvist blott,
Att Marstrand hövdingsätet
Bland västkustbaden fått,
Så länge här i nätet
Vi lyckas fånga *Drott*,
Så länge majestätet
Här trives och mår gott.

Detta inlägg väckte naturligtvis frenetiskt jubel och majestätet självt var inte sent att kvittera artigheten i slutet av Arons visa.

Stämningen steg, allt efter som fästen led

mot midnattstimman, och långt efter sedan konungen embarkerat låg det fäst i luften och fröjd i hjärtan och pokaler. Dansande ungdom i salongen, upprymda grupper på verandorna mot havet och på gamla Alphyddan, koketteri och skälmeri och skratt och bägarklang, ej minst i den grupp där Aron Jonasons vita Offenbachshuvud lyste fram. Och som skämtaren var vid sitt mest soliga humör, laddades luften av hans elektriserande slagfärdighet.

Oförbrännlig var han in i det sista. Till och med ute i tamburen. Frampå småtimmarna. Såsom exempelvis en gång, då en av Dicksonerna av misstag fått på sig Arons rock. Felet upptäcktes naturligtvis och Dickson bad om ursäkt.

— Åh, för all del, sa Aron, det borde varit tvärt om.

— Hur så? frågade Dickson.

— Jo, för jag har alltid önskat mig få vara i herr Dicksons kläder.

*

Den stora välkomstfästen i societetssalongen öppnade för Marstrand en rad av sommarfäst-

ligheter, i vilka naturligtvis kung Oscar utgjorde medelpunkten. De intressantaste momenten i dessa fästligheter voro helt visst för många utfärderna till havs med kungaskeppet, i vilka utvalda grupper av badsocietyten deltog.

När Drott styrde ut till havs en vacker sommardag med det överlyckliga sällskapet ombord var gamle kungen riktigt i sitt esse. I synnerhet om det blåste något. Då kunde kungaskeppets herre, vars sjömanshjärta tog ut sin rätt, skynda upp på kommandobryggan livlig som en yngling.

Det var på dessa utflykter det berömda Drotthornet kom fram. Och det var på havet den yngsta damen skulle hålla talet för monarken. Så drack den gamle sina gäster till och det var förunderligt, berättas det av dem som flera gånger hörde honom göra samma sak, huru han alltid fann det rätta uttrycket. Hans fyndighet och hans förmåga att omväxla voro verkligen beundransvärda.

Tavlan var enastående, berättar en som var med en gång. I det lilla rummet sutto fullt med damer, som delade sina tankar mellan

kungen — och sjögången. Men mitt framför satt Sveriges gamle kung, ett huvud högre än alla de andra krönta bröderna i Europa, och läste sin dikt om nordanstormen, som gick ut till havet för att dö.

I dessa utflykter deltog ofta Aron Jonason, liksom han någon gång annars var en gärna sedd gäst på Drott. Kung Oscar hade fäst sig vid den originelle och slagfärdige skämtaren, som, när han satte den sidan till, kunde vara sirlig och smidig som en hovman. Och Aron bidrog naturligtvis med sin outtömliga fyndighet till att kungen inte hade tråkigt åtminstone i hans sällskap. Det går även en mängd anekdoter om Arons roligheter ombord på Drott. En av de mest kända är denna:

Drott lyftade en gång, sedan kungen med sitt inbjudna sällskap intagit middag, ankaret och styrde ut mot Pater Noster. Under färden flög en fågel förbi, vilket föranledde kungen att fråga Aron:

— Vad är det där för en fågel, kan du säga det?

— Ja, ers majestät, svarade skämtaren — det är den mest musikaliska fågel som finns.

— Hur så? Vad menar du med det?

— Jo, sa' Aron — det är en Mozart (måsårt).
Kungen skrattade och utropade:

— I dag är du så kvick så det blixtrar om'et.

Varpå Aron under en sirlig bugning genmälde:

— Blixtrar den ene, så — Oscar den andra.

Vid ett tillfälle fick en ung dam av skånska aristokratien sköta ratten.

— Vad ska' lotsen säga om det, sa' en herre till Aron.

— Han *lotsar* om ingenting, svarade denne.

En annan gång, då kungen och hans sällskap skulle bege sig i land, inbjödos några — berättar Magnus Lagerberg i sina Minnen — att taga plats i kungens barkass, vilken ämnade lägga till vid den s. k. Widellska trappan vid hörnet av Stora Hamn- och Drottninggatorna, där den gamla Widellska butiken är belägen och över vars ingång prunkar i gyllene skrift på blå botten firmans namn *C. M. Widell*.

När barkassen närmade sig land, vände sig kungen plötsligt till Aron Jonason med orden:

— Säg något roligt, innan vi komma i land.

Utan att blinka svarade Jonason:

— Kan ers majestät säga, vad likheten är mellan alfabetet och skylten däröver dörren?

Naturligtvis var det den frågande som själv fick besvara frågan och svaret ljöd så här:

— I båda fallen får man *se M vid L* (C. M. Widell.)

Det kungliga intresset, att inte säga vänskapen för Aron Jonason ledde till flerfaldiga, för honom synnerligen nyttiga ynnestbevis och utmärkelser. Han blev kunglig hovfotograf och fick både Literis och Vasen.

Den förstnämnda titeln erhöll han redan 1887, då kungen gjorde sitt första besök i Marstrand och Jonason fick i uppdrag att ta en grupp-bild av majestätet och hans närmaste omgivning på Drott. Jonason använde vid detta tillfälle ett nytt, av honom från Tyskland infört, särskilt preparerat kollodumpapper för bilderna, vilka därigenom blevo så lyckade, att de väckte konungens förtjusning. Aron blef ögonblickligen utnämnd till hovfotograf och erhöll ett under tjugo år räckande förtroende att utföra alla fotografiska arbeten ombord på Drott.

Ungefär på samma sätt tillgick det, när

Jonason fick Literis & Artibus. Den av honom tillämpade nya platinotypin hade vid ett tillfälle 1895 fäst konungens uppmärksamhet och hovfotografen kallades därför upp på Drott för att redogöra för metoden, vilken just som bäst sysselsatte Aron Jonason på det livligaste.

— Jag gjorde mitt bästa, har Aron själv berättat — jag klarställde förhållandet och underlät icke att, på samma gång jag framhöll metodens företräden, betona dess många vanskigheter.

Konungen hade aldrig sett något på detta sätt åstadkommet fotografi och uttalade sin önskan att låta fotografera sig i enlighet med metoden. Kammartjänaren Svärd fick tillsägelse att till Jonasonska ateliern i Marstrand uppsända kungens amiralsuniform och bestämdes besöket där till följande dagen.

När kungen kom var han vid ett briljant lynne och ådagalade ett outtröttligt tålamod, så att fotografen blev i tillfälle att taga en mängd plåtar i växlande format.

När det hela var färdigt, fick Aron personligen på Drott överlämna den ansenliga porträttkollektionen och han ordnade det så, att upp-

visningen gick så snabbt som möjligt. Belåtenheten var stor och då till sist de större på kartongstarkt papper utförda bilderna presenterades, formligen jublade kungen och tilldelade Aron Jonason på stående fot äretecknet Literis & Artibus.

En axplockning från Marstrand.

Innan vi avsluta detta kapitel skola vi återge ett litet urval av Jonasons-vitsar, gjorda vid skilda tillfällen i Sveriges Madeira.

— Hör du, Aron — sa' kung Oscar en gång — du som är västkustbo kan väl säga, varför fiskläget därborta heter Klädesholmen.

Kungen pekade utåt Marstrandsfjorden i riktning mot fiskläget med detta namn. Och Aron svarade ögonblickligen:

— Det är väl därför, ers majestät, att dom där sysselsätter sig med *rock*-beredning.

*

En gång kom Aron in till en gymnastikdirektör i Marstrand, där före honom befann sig en kommunalman från Göteborg, som var känd

för sin enorma kroppshydda, samt den bekante börsfursten Oscar Dickson. Den förstnämnde fick sig just en så kallad korsbensbultning av massören, men denne fann visst arbetet mer än vanligt ansträngande, ty plötsligt pauserade han och sa' till Aron, så där på skämt:

— Skulle inte herr Jonason vilja hjälpa mig med detta ett tag?

— Nej, svarade Aron, be' herr Dickson i stället — han är van vid att *slå på stort*.

*

Vid en societetsbal i Marstrand såg man en herre, som briljerade med ett dyrbart armband. Detta mode, som blivit rätt vanligt utomlands, demonstrerades för första gången på denna badort och gav anledning till följande replikväxling mellan Aron och en annan göteborgs-herre:

— Vad tycker du om det? Onekligen ser det rikt och förnämt ut.

— Jag, svarade Aron, tycker att det tyder på *arm-mod*.

*

Vid table-d'hôte'n på Alphyddan sutto ett par göteborgsjurister och hade fått tag i var sin ända av en större fylld karott och drogo skämtsamt åt var sitt håll.

— Vad är det för några? frågade en av Arons sällskap, och vad menar di med det där?

— Jo, sa' Aron, det är ett par advokater, och nu söker var och en få — rätten på sin sida.

*

— Jag har svårt för att sova . . . isynnerhet efter supén, förstår du . . . och nu är jag ordinerad natron, berättade en herre för Aron, när de möttes i »Paradiset».

— Ja, då blir det *natt-ron*, svarade Aron tvärt.

*

Ett par träd hade blåst ned i en trädgård i Marstrand och hyresgästen, en ångbåtsredare, hjälpte till att resa upp dem igen.

— Då rätt av dig, sa Aron, som händelsevis gick förbi — du bör lära dig att — *arbeta upp traiden*.

*

— Det är så varmt, så en kan gå åt! utropade en ung dam en gång en varm sommar-dag på societetshusets veranda.

— Ja, här är det meningen att de unga damerna ska' *gå åt*, inföll Aron.

*

Vid societetsflygeln satt en gång en medel-ålders distinguerad dam och spelade, under det en ung löjtnant stod bredvid och vände not-bladen.

— Är det inte överstinnan Z.? frågade en herre Aron.

— Jo . . .

— Och är inte löjtnanten överstens flygel-adjutant?

— Jo . . . men för tillfället är han — överstinnans.

*

— Du var hos bagarmästare P. på supé i går? sade en bekant till Aron.

— Ja, svarade Aron — jag var *pressgäst* där.

*

Ett par unga damer roade sig vid en bazar med att uppträda i trevliga blå dräkter, av vilka jackorna något liknade örlogsmännens.

— Vilken marin tillhöra de? frågade kungen.

Aron, som stod bredvid, svarade tvärt:

— Ultra-marinen.

*

En ung, uppåtsträvande diplomat ackompanjerade en gång en dam, som sjöng vid ett tillfälle där kung Oscar var närvarande.

— Du skötte dig också bra, sade kungen, sedan han komplimenterat sängerskan, och nickade åt diplomaten.

— Jo jo, sa' Aron till en bredvidstående — han är van vid *noter*.

*

Kungen:

— Se nu till, Aron, att du gör ett bra porträtt, med en ledig hållning.

Aron:

— Ers majestät! Nu när sommarferierna inträtt, faller — *ledigheten* av sig själv.

*

En liten lika täck som förnäm ogift dam från Dalarna råkade dansa omkull en gång vid en soaré i Marstrand.

— Gjorde hon sig illa? sporde man Aron, som berättade händelsen ute på verandan.

— Nej vars, det var bara en — *kull-dansning*, svarade den oförbätterlige skämtaren.

*

En framstående målare råkade vid samma bord där Aron satt på Alphyddan slå ut ett glas vin.

— Ja, han är känd för sin arbetslust, sa Aron — han arbetar till och med när han äter.

— Vad menar du med det?

— *Utkast på duken*, vet jag.

❧

Hovfotografen.

Efter Aron Jonasons fotografiska mellanhandhavande med kung Oscar kommer jag osökt in på hans reellaste livsverk, vilket ofta, men helt visst oförtjänt, undanskymts av hans mera ryktbara egenskaper som skämtare och journalist. Hans bana som fotograf spände dock över ett tredjedels sekel och erkänt är att han som sådan räknades bland de främste i vårt land samt att han, genom sin tillämpning av nya, utifrån hämtade idéer i sin mån bidragit till att höja detta fina yrke till en högre konstnärlig ståndpunkt.

Det finns en del människor som påstå, att Aron Jonason inte var verklig fackman på fotografiens område. Att det var andra som utförde arbetena, vilka utgingo från hans atelier, samt att han i den branschen i första rummet

var affärsman, i andra fotograf. Hur sant detta sista än må vara har man dock ingen rätt fränkänna honom betydande *tekniska insikter* i facket. Och man må ihågkomma att han verkligen lärt yrket i sin ungdom.

Redan så tidigt som året 1864 togs nämligen Aron Jonasons funderingar att bli fotograf fast form. För att studera yrket, sådant det mera fullkomnat utövades utomlands, tog Aron på sommaren nämnda år Gud i hågen och for över till Köpenhamn, där en apotekare Müller gav undervisning i fotografi.

Överenskommelsen med Müller var raskt träffad och snart, har Aron Jonason själv berättat, inträdde han i arbetet med liv och lust. Med instruktionen var det, som det kunde. Müller talade en för ovana öron synnerligen obegriplig danska och undan gick det som en projektil. Undervisningen var således rätt svårbegriplig, men tack vare Arons studier vid Chalmers, vilka företrädesvis riktat sig mot fysik och kemi jämte laborationer, samt hans självstudium av ett par tyscars tryckta vägledande arbeten i fotografien kom han över svårigheterna.

Det var på den tiden ej som i våra dagar, då det mesta i materialväg finnes i handeln. Allt från putsandet av glasplåten till tillsättandet av kolloidium, silverbad och övriga kemikalier måste man göra själv, omständigheter, som nutidens fotografer ej behöva taga med i räkningen. Lusten och begäret att komma fram på egen hand gjorde sig emellertid gällande och snart förmådde Aron reda sig någorlunda på egen hand. Müller senterade den unge svenskers iver, båda blevo snart de bästa vänner och efter ett par månaders förlopp kunde lärotiden anses avslutad och Jonason förklaras mogen att sköta sig på egen hand.

Efter avslutad Köpenhamnssejour, berättade Aron vidare, företogs en studieresa i Tyskland, inledd med besök i Hamburg och Berlin och fortsatt över Hannover och Köln ner till Elberfeld. Där studerade han de större fotografiska etablissemanten och dess metoder, och hos den framstående vetenskaplige fotografen d:r P. E. Liesegang i Elberfeld grundlade han de studier av »kamerans öga», så att säga, vilka han framdeles alltid bemödade sig om att förkovra.

Det närbelägna Düsseldorf föranledde den

unge resenären att ta en avstickare dit på hemresan. I denna berömda konstnärstad, där det skandinaviska elementet med Tidemand och Gude i spetsen då för tiden intog en dominerande ställning, tänkte han hälsa på sin barndomsvän, den bekante Göteborgsfödde målaren Fredrik Wohlfart; och vid återseendet kom Aron så att säga rätt in i klungan, där bekantskaper knötos med sådana artistiska storheter som en Bengt Nordenberg, Jernberg, Fagerlin, Wallander, Holm m. fl., och där han var med om en frukost, som räckte dygnet över, etablerad på äkta svensktmannamanér med sång och tal vid Liebfraumilchens rika flöden.

Fullproppad med intryck av angenämaste slag återvände Aron till hemmet, där hans syster, sedermera fru Lovén, som jämväl en kort tid varit i Köpenhamn för att följa Arons arbete, enligt broderns anvisningar redan gjort i ordning en atelier. Denna öppnades för allmänheten och fick genast kunder. Och för arbetet blev det ordnat så, att systemen skulle förestå ateliern, medan Aron delade sin tid mellan denna och arbetet på tidningsbyrån.

Allt gick efter önskan i ett par tre år. Men

så gick systemen året 1867 åstad och förlovade sig och nu gällde det atelierns vara eller icke vara. Aron hängde med starka band vid sin journalistiska verksamhet och ville inte lämna den. Alltså uppgav han ateliern och utarrenderade densamma. Men detta arrangement misslyckades kapitalt, varför ägaren efter en tid måste, som han själv yttrade, »slå igen bo'n».

Dock icke för alltid!

Året 1879 hade Aron själv beslutit segla in i den äktenskapliga hamnen och sedan han gift sig med Karin Dryselius av en ansedd Kalmarfamilj, syntes det honom nödvändigt att öppna en inkomstkälla av något solidare slag än skriftstället. Aron Jonason övertog därför en i Museibyggnaden befintlig atelier och drev denna en tid i kompanjonskap med en annan fotograf, men på grund av museets utvidgning måste ateliern flyttas, varpå kompanjonskapet uppsades.

Aron Jonason fortsatte ensam verksamheten i den nya ateliern vid Södra Hamngatan och flyttade 1888 längre ned vid samma gata, mitt emot Brunnsparken, där förstklassiga lokaler inretts för hans räkning och där han i tjugo

år drev sin fotografiska verksamhet. Därifrån flyttade han till en ny lokal i hörnet av Kungs- och Östra Hamngatorna. Och där befinner ännu den Jonasonska ateliern.

Aron Jonason hade den förmågan att välja ytterst skickligt folk för det tekniska arbetet på sin atelier. Och detta i förening med hans egen skarpa blick för utvecklingen inom yrket, vidgad genom täta studieresor i utlandet, gav hans atelier en popularitet, som aldrig svek.

Själv var han ju, när han trädde atelierns besökare nära, den mest habile fotograf man kunde tänka sig. Hans personliga älskvärdhet var ju känd, likaså hans blixtrande kvickhet och evigt goda lynne. Och dessa egenskaper stärkte naturligtvis populariteten.

Hans ordlekar kunde vara djärva nog ibland, men jag tror inte att de stötte någon för huvudet, älskvärt sagda, som de voro. En del historier gå om Arons atelier-vitsar, men jag skal tillåta mig anföra bara en:

En handlande Cohn i Göteborg kom en gång upp för att fotografera sina barn, men som barn i allmänhet ha svårt för att sitta stilla inför kameran, undrade fadern hur det kunde gå.

— Åh, var lugn, sa' Aron — jag är van
att fotografera Cohn-ungar.

Ofta nog gå också de fotografiska termerna
igen i hans epigram och visor. Exempelvis i
dessa småbitar:

Om strävsamheten tär
Uppå din frodighet,
En tröstegrund, mon cher,
En riktigt god jag vet.

Förgät ej, fotograf,
Vad nu jag säga vill:
Ju mer du *tager av*,
Dess mer du *tager till*.

*

Din nästa ställ, så gott du kan,
Uti den bästa dager,
Den mager är, du göre fet,
Den fule fin och fager.
Om icke förr, så ovan skyn
Du får din vedergällning,
För att så mången här i dyn
Du gav en *bättre ställning*.

Många gånger fick den poetiske och kvicke
fotografen från Göteborg även tillfälle att hylla
yrkesbröder landet runt och i grannländerna

vid jubileer och andra bemärkelsedagar. Vad han skrev till en gammal berömd veteran i yrket vid ett dylikt tillfälle passar alldeles förträffligt som slutstycke till detta kapitel, i all synnerhet som det kan tillämpas på diktaren själv:

Mången segrens eld han tände
Som diktator i vår stat;
Långt förrn vi *aristo* kände,
Var han vår *aristokrat*.
Skarpt hans gärning må *fixeras*,
Den förtjänar *kopieras*
Och som *provbild* tagas med
Av ett yngre släktelede.

Aron Jonason intime. — Slutord.

I sin egenskap av populär skämtare och upp-
buren fästtalare tillhörde Aron Jonason *alla*
och själv betraktade han sig helt visst som vän
med hela världen. Och där han inte var vän
och bror, där var han i senare år en snäll och
välvillig och trevlig gammal farbror. Han upp-
fattade inte broderskapet inom ordnarna på
samma sätt som, enligt anekdoten, kommerserådet Olof Wijk, vilken som styrande mästare
på sin tid i Coldinuorden höll mycket styvt
på sin värdighet och just inte släppte många
s. k. bröder inpå livet. Åtminstone fick en
gammal aktad hantverksmästare erfara det, när
han dagen efter ett ordenssamkväm mötte Wijk
på Södra Hamngatan och gick emot honom
med ett inställsamt:

— Se god dag, bror Wijk!

Varpå det stolta kommerserådet stannade, mätte den enkle borgersmannen med ögonen från topp till tå och sade:

— *Bror . . . det var i går, det!*

Nej, Aron Jonason var fryntligheten och tillgängligheten själv, personifierade, även utanför ordensdörrarna. Men givetvis hade han som de flesta andra människor en liten intimare krets av vänner, vilka djupare än andra kände Aron och därför kommo hans personlighet närmare inpå livet.

Dessa vänner funnos både bland kristna och judar, företrädesvis dock bland de senare. Och jag förmodar att vännerna av israelitisk börd voro lika frisinna och fördomsfria i religiöst avseende som Aron. I likhet med andra upplysta och i det moderna, högre kultiverade kristna samhället acklimatiserade judar såg han på amalgamationen — judarnas äktenskap med kristna och deras tillägnan i många fall av vanor och levnadsregler, som annars strida mot deras religion — med mycken förståelse och tolerans. Själv hade han gift sig med en kristen. Och själv trodde han en gång, när den som

skriver detta samtalade med honom om judendom och antisemitism, att sammansmältningen av judar och kristna, det vill säga den ena rasens uppgående i den andra, skulle här i Sverige helt fullbordas inom femtio år. Kanske får han rätt. Men de flesta tro nog motsatsen.

Vad Göteborg beträffar finnes där ett ganska stort antal strängt ortodoxa judar, vilka betrakta den ovan antydda sammansmältningen som en styggelse. Och man kan nästan vara förvissad om att för många av dessa ortodoxe var Aron Jonason ingalunda den *rätte* israeliten.

Efter denna lilla avvikelse återkomma vi till den intimare vänkretsen. I denna behövde inte den store skämtaren lägga samma band på sig som i det yttre livet, här kunde han riktigt slå gäcken lös och här kunde vännerna även samla upp de äktaste pärlorna av humor och kvickhet. Som sällskapsmänniska skall han i sina bästa år ha varit helt enkelt oförliknelig, och bäst trädde denna egenskap i dagen i den intimare kretsen.

Den gode skämtaren försummade heller aldrig något tillfälle när det gällde celebrera sina

vänner. Men det var intet vanligt namnsdagsblåseri, han kom med. Det var verklig poesi i mera högtidliga och vemodsfulla stunder, jublande gäck, spiritualitet och ordlekskonst i andra. Vittnesbörd om detta finns det nog, ja övernog i hans gömmor, och jag vågar ett genom att draga fram det kväde, varmed Aron hyllade vice häradshövdingen Harald Josephsson i Göteborg vid *avskedsmiddagen ur ungarlagslaget*. Det heter däri bland annat:

Ärade handhavare utav lagen,
 Balkarnas kunnige vändare, vridare,
 Hårklyvande advokat och så vidare —
 Närmare rycker den viktiga dagen,
 Då den praktik, du med lustigt behag
 Sökte och fann uti ungarlars lag,
 Avstå du får åt den krets av kolleger,
 Varpå ej Amor ännu vunnit seger.

När du i dag utav vänner en skara
 Kallats och stämts *i ett mål* att parera,
 Däri det gäller, *ej* att advocera,
 Men att till *rätterna* hålla dig bara,
 Må det från början för dig vara klart
 Att du för dagen i *målet* är part,
 Att jag mitt för din juridiska näsa
 Tager mig friheten lagen att läsa.

Främst lär bland domarereglerna gälla,
 Sådana de ifrån ålder bevarats,
 Uttytts och åtlytts och lärts och förklarats,
 Den, att man hållre skall *fria* än fälla.
 Säkert den regeln stod klar för din^s blick,
 När du en dag ut som *friare* gick
 Och vände åter med utslag på fickan
 Att äganderätt du förvärvat till flickan.

— — — — —
 Jag hört berättas om folkets förtjusning,
 När du *för Tjust* fick som domare sitta,
 Hur det av kvinnfolk till tinget blev rusning,
 För att på nådig herr präses få titta.
 Stolt lär du tett dig, när som på ett hörn
 Sitta du fick å en *dom-stol* på Tjörn —
 Intet det var dock mot borgmästarns vräkning,
 När du blev *mätt* efter Kungsbacka räkning.

— — — — —
 Av dina bragder och dina meriter
 Jag ett och annat med avsigt citerat,
 Likväl jag nu både inser och ser att
 Säger jag mer, jag i tummen mig biter.
 Nu går ditt värv i en ann' direktion,
 Vården du tager om massor och bo'n —
 Äger i den delen särskild begåvning,
 Blir nog *god man* efter ändad *förlovning*.

— — — — —
 Så skall för framtida sorger du tryggas,
 Aldrig få känning av utsökningslagen,

Aldrig riskera att möta den dagen,
Då du förgätit hur *jonelag byggas*.
Byggningsbalken, kapitelet två:
Huru å tomt man skall bygga, du må
Även på lediga stunder studera . . .
Tomtebolyckan skall då ej fallera.

I dessa intima kretsar, till vilka man väl får räkna det forna göteborgska literärt-konstnärliga sällskapet *Vargklyftan* och i någon mån det senare *Gnistan*, samt i det privata umgänget kunde Aron Jonason vara ofantligt underhållande, isynnerhet när han berättade anekdoter och smådrag ur göteborgslivet i forna dagar och episoder ur sitt eget långa liv. Mycket av detta hade förtjänt att upptecknas, men det kom ej till synes mer än i en och annan tidningsartikel samt på några få sidor i *Göteborgsluft* och *Drottminnen* — de enda böcker han jämte de förut angivna teaterstyckena utgivit.

Var Aron överlägsen som anekdotberättare, var han, enligt en ungdomsväns utsago, *oöverträfflig* i ännu en genre. Det var när han inom en liten utvald krets av personer, vilka förstodo saken, *mauschlade*, det vill säga på

den hopgyttring av hebreiska, polska och tyska, som de polske schackerjudarna sinsemellan begagna, berättade de anekdoter, små historier och infall, i vilka dessa judars naivitet, blandad med fiffighet, oförskämdhet, slående kvickhet och självironi, så dramatiskt avspeglar sig.

Ett par dylika småhistorier förtjäna antecknas:

En fattig jude förtjänade sitt knappa bröd genom att som mäklare betjäna andra fattiga judar. En dag hade han i brist på bättre åtagit sig att följa en *schnorrer* eller judetiggare till de trosförvanter, hos vilka man hade bästa utsikten att få en allmosa.

Så kommo båda till en rik köpman, som, eftersom den ene juden uppträdde pockande, körde ut dem, utan att giva något.

Det var emellertid omöjligt att bli av med »föraren».

— Jag vill ha min provision, sade han.

— Provision? upprepade köpmannen. Vad menar du med det?

— Har jag icke fört hit mannen, som Ni nyss körde ut? frågade juden.

— Jo visst . . . och nu är ni oförskämd

nog att vilja ha provision för det? utropade köpmannen i vredesmod.

— Naturligtvis. Om ni givit denne schnorrer något, så skulle han ha gjort en god affär och jag hade fått min provision av honom. Nu gav ni honom ingenting, ergo har *ni* gjort en god affär. Därför får jag be er om provision.

Köpmannens vrede byttes i skratt och den fyndige juden fick en frikostig allmosa.

En annan fattig jude kom en gång till Rothschild och uppgav sig vara Guds svåger.

— Guds svåger? upprepade den store bankiren förvånad. Hur skall man förstå det?

— Jo, si, det var två systrar: den ena tog Gud och den andra tog jag.

Till en bankir vid namn Mann kom en jude en gång och bad om en allmosa, men blev trots upprepade böner avvisad. Juden gick, men kommen till dörren utropade han:

— Måtte Gud välsigna eder så som han vår fader Abraham välsignat haver.

Förvånad över denna tiggarens omotiverade vänlighet, kallade Mann honom tillbaka, gav honom en slant och bad på samma gång om förklaring över den välsignelse han uttalat.

— Jo, svarade juden, i det han fattade i dörren, Gud välsignade Abraham på så sätt, att denne, som tidigare hette Abram, fick sig ett *ha* tillagt namnet. Ni heter *Mann*. Om Gud lägger ett *ha* till edert, så kommer ni att heta *Hamann* och — *man skall hänga er så som man hängde Hamann*.

Varpå juden blixtnabbt sköt utom dörren. —

Andra småhistorier.

Den oförbrännelige ordlekaren talte en gång om för en bekant, att en af deras gemensamma vänner, en känd grosshandlare, genom ett skepps förlisning förlorat en hel vetelast.

— Nå, hur tog han det? frågade vännen.

— Mycket svårt, sa' Aron. Han blev alldeles *från vetet*.

*

En annan bekant talade om för Aron att en viss Smiths hustru fått difteri. Och tillade att den förstnämnde var mycket orolig.

— Det tror jag nog, sa' Aron. Smitten har alltid varit rädd för — *smittan*.

*

I ett sällskap berättade ett par damer för skämtaren, att de voro med i ett kotteri, som skar och snidade i trä.

— Och så sammanträder vi var torsdag, utropade den ena.

— *Skär-torsdagar*, alltså! inföll Aron.

*

Jonason hade en bekant som var bagare. Stället där denne bodde om somrarna kallade han *Bullgarien* och gatan utanför kallade han — *bullevarden*.

En gång beklagade sig den gode bagaren över att han fått en ordentlig sparlakansläxa.

— Kalla det inte sparlakansläxa, sa' Aron: kalla det *bakläxa*.

*

En grosshandlare Axel F. hade fått ett giktanfäll i foten och nödgades hålla sig inne.

— Hvad felas det Axel? frågade Aron den sjukes läkare, när de möttes.

— Felas, svarade läkaren, honom *felas* ingenting. Han har tvärtom fått för mycket av det goda. Och nu har han podager.

— Tänk att *podagern* kan sätta sig i en *axel!* utropade Aron med väl bibehållet allvar.

*

Efter landshöfding Ehrensvärds död stod länsresidenset i Göteborg ledigt rätt länge.

— Ni har inte fått någon landshöfding än, sade en resande till Aron.

— Nä då, svarade denne — residenset är fortfarande *läns*.

*

— Man skulle kunna tro att det är självmordskandidater varenda en, som kommer hit upp på ateliern, sa' Aron en gång.

— Hur så, frågade confratern.

— Jo, var och en vill bli *lik*.

*

En förläggare förrådde för Aron, när de vandrade på Hamngatan, att han hade för avsikt att sätta upp en modetidning för herrar.

— Ge mig ett bra namn, hälst ur mytologien, bad förläggaren.

— Kalla den — *Hermoder!* svarade Aron utan att blinka.

*

Vid samma tillfälle mötte de skådespelaren van der Osten, som sejouren förut spelat Othello i Göteborg.

— Apropos Osten och Othello, sa' en tredje i sällskapet, som var känd för sitt genealogiska intresse — är det nå'n av er som känner nå't om Desdemonas släktförhållanden?

— Jo då, inföll Aron — Brabantio var hennes *far*, Othello hennes *mohr*.

*

Aron tjänstgjorde en gång som ett slags eko på en basar i Marstrand. Bl. a. frågades:

— Vilken ö bör kallas Lyckoön?

Och ekot svarade:

— Koön.

*

Under unionens dagar var norska frågan naturligtvis ofta på tal bland svenskarna. En gång tillspordes Aron:

— Vad har egentligen norska stortinget uträttat?

Hvarpå skämtaren blixtnabbt gav besked:

— Stort inget!

*

På vägen till S:t Eriks park mötte Aron jämte sällskap vid ett tillfälle en bekant stadsfogde från någon stad i Sverige.

— Det är en rivande karl i sin tjänst, sade en i sällskapet, styf exekutor och indrivare för köpmansföreningarna.

— Ja, sa' Aron — till och med hans frus toaletter ä' *utsökta*.

*

— Det kan förefalla, att även den mest moraliska människa är osedlig någon gång, betygade en person en gång i ett sällskap.

— Ja då, inföll Aron — isynnerhet när han är utan sedlar.

Hvarför resa vi till badorterna?

För att stärka våra nerver;
 för att få en brud — som ärver;
 att få mycket att berätta;
 själv bli tung, men kassan lätta;
 för att dundra emot flärden,
 eller visa oss för världen;
 för att lyda doktors vilja,
 att från hemmets luft oss skilja;

för att glänsa med idrotter;
för att gifta bort en dotter;
för att grundligt oss kalmera;
för att fetman decimera.
Gubben flyr från sin Xantippa;
frun vill gubbens påhäng slippa;
en vill finna vyer höga;
en vill sin lekamen löga;
en för att få järn i blodet,
alla — för att följa modet!

*

Ännu i sin ålders sena höst höll Aron Jonason sinnet öppet för livets lustigheter och trots tilltagande krämpor hade han kvar sitt goda minne och var samme uppfriskande anekdotberättare som förr.

*

Nu är han borta för alltid. På aftonen den 20 december 1914 gick han in i dödens ro. Det kända ansiktet med det silvervita skägget och de pigga, humoristiska ögonen har för alltid försvunnit ur gatuvimlet. Göteborg har en god medborgare, en egenartad gestalt mindre.

Bilden av Aron Jonason står nu i minnets ljus och helst bör han ses mot bakgrunden av

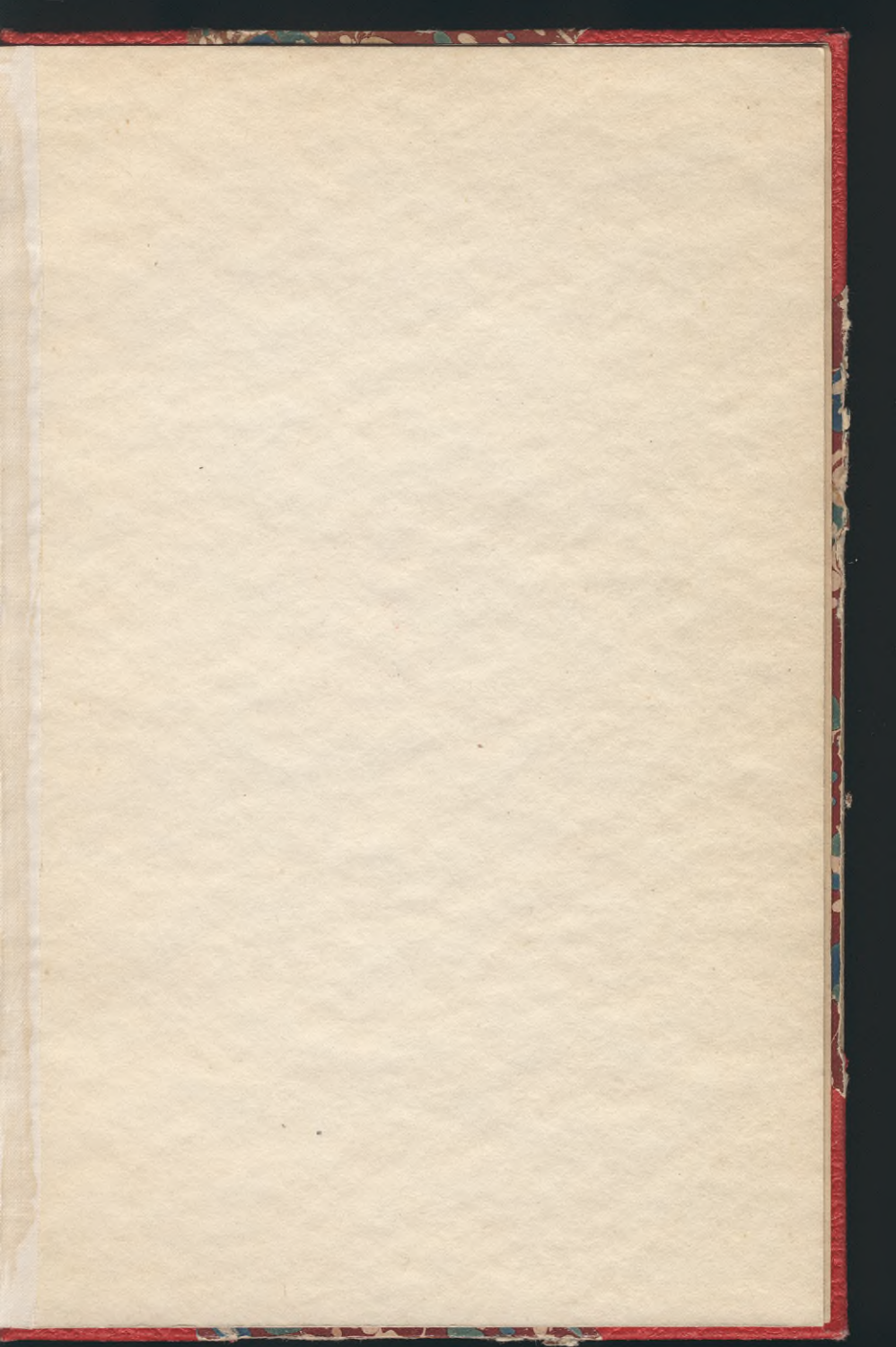
en tid som flytt och i en miljö åtskilligt annorlunda än nutidens. Livet bringade honom mycken glädje och själv gav han medmänniskorna av sitt ljusa lynnes ymnighetshorn med fulla händer. Det är också som glädjebringare och som en egenartad representant för svenskt skämtlynne denne ordlekskonstens mästare längst skall ihågkommas.

Den trofasta vänsällheten, det öppna sinnet, den personliga älskvärdheten, det lekande lynnet, det vakna intresset, den aldrig svikande spiritualiteten, se där de gyllene nycklarna till de otaliga hjärtan Aron Jonason vann, den vänskap och beundran som mötte honom under ett långt liv.

INNEHÅLL.

	Sid.
FÖRETAL AV AXEL ENGDAHL	5
ARONS UNGDOMSÅR	7
GÖTEBORGS-VITSENS HEMORT	11
PÅ JOURNALISTBANAN	17
ARONS DEBUT	26
ROLIGHETER FRÅN ARONS UNGDOMSÅR SOM PUBLICIST	31
MALMSKA VALEN	38
HUMORISTEN—STOR-VITSIREN	47
AXPLOCKNINGAR	58
REVVYFÖRFATTAREN JONASON	71
FÄSTPOETEN OCH ORDENS SKALDEN	83
MARSTRAND. GAMLE KUNGEN OCH JONASON	119
HOVFOTOGRAFEN	161
ARON JONASON INTIME. SLUTORD	169

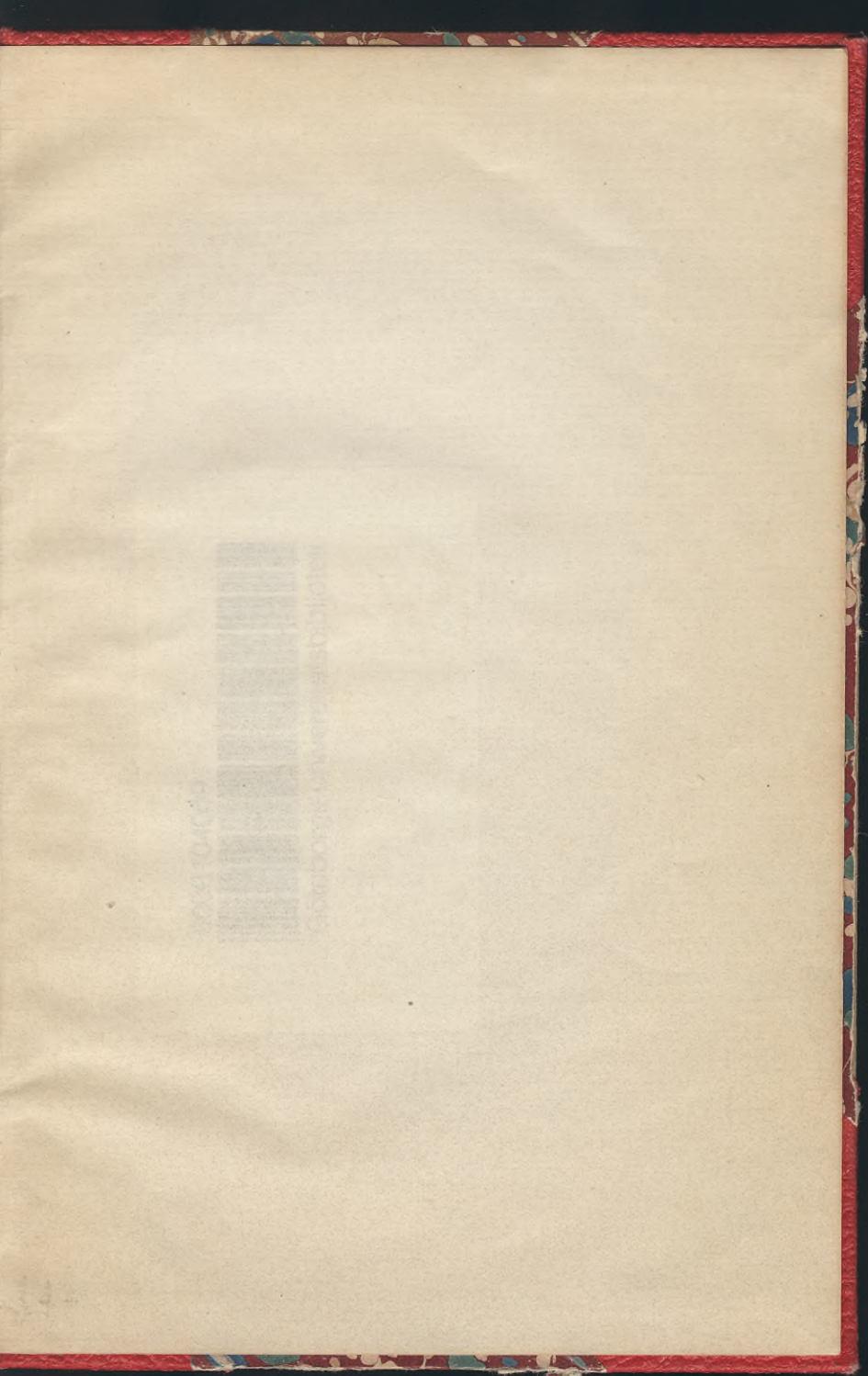

OMSLAGET TRYCKT HOS
A. BÖRTZELLS TR. A.-B., STOCKHOLM 1915

Handwritten mark or signature in the bottom right corner.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

6000104009

Göteborgs universitetsbibliotek

23

